

Topias Koukkula

**PUOLUEIDEN KANNATUSPOHJA 2010-
LUVUN EDUSKUNTAVAALEISSA**
Tilastollinen analyysi kunnallisella aineistolla

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Huhtikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Topias Koukkula: Puolueiden kannatuspohja 2010-luvun eduskuntavaaleissa – tilastollinen analyysi kunnallisella aineistolla

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

Huhtikuu 2020

Puoluevalinta on Suomessa noudatellut pitkään vanhoja poliittisia jakolinjoja ja historiallisesti puolueet ovat syntyneet yhteiskunnallisten ristiriitautuvuuksien ympärille. 1960-luvulta lähtien kaupungistumisen, luokkarajojen hälventymisen ja postmaterialististen arvojen nousun myötä luokkaidentifikaatio puoluevalinnan perusteena on pikkuhiljaa hälventynyt. Puolueet ovat muuttuneet perinteisistä massa- ja kadeeripuolueista kohti ammattimaistuneita vaalipuolueita, ja puolueiden ohjelmissa korostuvat asiakysymykset luokkakysymysten sijaan. Puolueille yhteisenä haasteena on ollut myös äänestäjäkunnan keskiluokkaistuminen. Puoluevalintaan kohdistuneessa tutkimuskirjallisuudessa on tehty silti havaintoja, että puoluelaitos Suomessa on ollut suhteellisen vakaa ja äänestyspäättökset noudattelevat luokkajakolinjoja. Puoluevalinta Suomessa 2010-luvulla on pohjautunut erityisesti koulutuksen ja ammattiaseman mukaiseen jakolinjaan.

Tutkielmassa selvitetään eduskuntapuolueiden kannatuspohjassa vallitsevia yhteiskunnallisia selittäviä tekijöitä kunnallisella aineistolla 2010-luvun eduskuntavaalituloksiin pohjautuen. Vanhojen luokkakysymysten tai yhteiskuntaluokkakannatuksen pohjalta rakentuneiden puolueiden – keskustan, kokoomuksen, SDP:n ja RKP:n – osalta selvitetään kunnan suurimman puolueen asemaa selittäviä tekijöitä. 2010-luvun nousijoiden vihreiden ja perussuomalaisten osalta tutkitaan vaalien 2019 ja 2007 välisen kannatusmuutoksen selittäviä tekijöitä. Teoreettisena viitekehyksenä toimii poliittisiin jakolinjoihin ja puoluevalintaan kohdistunut aikaisempi tutkimus. Lisäksi tutkielmassa taustoitetaan Suomen puoluejärjestelmän kehitystä ja ominaispiirteitä, jotka osaltaan selittävät puoluejärjestelmän nykytilaa.

Analyyssimenetelmänä toimii kvantitatiivinen tilastollinen analyysi. Suurimman puolueen asemaa mallinnetaan logistisella regressioanalyysillä ja puoluekentän muutosta tutkitaan lineaarisella regressioanalyysillä. Kunnan suurimman puolueen asemaa selittäviä tekijöitä mallinnetaan logistisella monimuuttujamallilla. Lisäksi tutkielmassa hahmotetaan graafisesti keskeisiä ristiriitautuvuuksia logististen regressioyhtälöiden pohjalta.

Tutkielman tulokset osoittavat, että vanhoilla luokkarajoilla syntyneillä puolueilla on alueellisella tasolla edelleen vahvoja yhteiskuntarakenteellisia kannatuspohjatekijöitä. Selkein jakolinja näyttäytyy koulutus-, elinkeino- ja kielirakenteen osalta. Toisaalta yhteiskuntarakenteelliset tekijät eivät selitä puolueiden kannatusta tyhjentävästi, mikä näkyy esimerkiksi haastavuutena rakentaa yksinkertainen puolueiden kannatuksellista pohjaa kuvaava tilastollinen malli. Puoluekentän muutos uudempien puolueiden osalta ei nojaudu yhtä selkeästi yhteiskuntarakenteellisille muuttujille. Tutkielman tulokset puolueiden kannatuspohjasta tukevat aikaisempien yksilöaineistojen kannatustutkimusten havaintoja koulutuksen, kielirakenteen ja ammattiaseman merkittävydestä puoluevalintaan 2010-luvun Suomessa.

Avainsanat: puoluevalinta, poliittinen jakolinja, sosiodemografiset tekijät, sosioekonomiset tekijät

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
2. Teoreettinen tausta ja aiempi kirjallisuus	3
2.1. Suomen puoluekentän historia	3
2.2. Poliittiset jakolinjat	4
2.3. Poliittiset ilmastoalueet ja alueen vaikutus	6
2.4. Suomen puoluejärjestelmän ominaispiirteitä	7
2.5. Puoluevalinta 2000-luvulla	9
2.6. Puoluekentän muutos 2010-luvulla.....	10
3. Aineisto ja menetelmä.....	11
4. Analyysi.....	13
4.1. Suurimman puolueen asema – logistinen regressio	13
4.2. Monimuuttujamallinnus	16
4.3. Keskeisten ristiriitautuvuuksien mallinnuksia	18
4.3.1. Koulutustaso.....	18
4.3.2. Maatalousvaltaisuus	20
4.3.3. Ruotsinkielisten osuus.....	21
4.4. Puoluekentän muutos – lineaarinen regressio	21
5. Johtopäätökset.....	23
LÄHDELUETTELO	28

1. JOHDANTO

Puoluevalinta on Suomessa noudatellut historiallisesti yhteiskunnallisia jakolinjoja. Eri maissa perinteisiin jakolinjoihin ovat kuuluneet muun muassa kieli, asuinalue ja ammattiasema (Inglehart 1977, 260) ja historiallisesti puolueet ovat syntyneet näiden yhteiskunnallisten ristiriitautuvuuksien ympärille. 1960-luvulta lähtien kaupungistumisen, luokkarajojen hälventymisen ja postmaterialististen arvojen nousun myötä luokkaidentifikaatio puoluevalinnan perusteena on pikkuhiljaa hälventynyt. Puolueet ovat muuttuneet perinteisistä massa- ja kadeeripuolueista kohti ammattimaistuneita vaalipuolueita, ja puolueiden ohjelmissa korostuvat asiakysymykset luokkakysymysten sijaan (Panebianco 1988; Paloheimo 2008, 55–56).

Puoluevalintaan ja poliittisiin jakolinjoihin kohdistuneessa tutkimuskirjallisuudessa on silti tehty havaintoja, että puoluelaitos Suomessa on ollut suhteellisen vakaa ja äänestyspäätökset noudattelevat yhä luokkajakolinjoja. Erityisesti ammattiasemalla, koulutuksella ja asuinalueella näyttää edelleen olevan merkittävää vaikutusta puoluevalintaan (ks. esim. Paloheimo & Sundberg 2005; Westinen 2016, 252–256; Westinen 2015, 210). Puolueille on historian saatossa muodostuneet erilliset ydinkannattajakunnat, joiden osuus äänestäjistä on pysynyt suhteellisen vakaana (Paloheimo 2008, 33). Suomessa puolueiden väliset kannatusvaihtelut ovat olleet myös suhteellisen maltillisia (Ersson & Lane 1999, 131; Ljiphart 2012, 74). 2010-luvulla tilanne on kuitenkin ollut muutoksessa. Puoluejärjestelmä on hajautunut aiempaa selkeämmin, mistä esimerkkejä ovat perussuomalaisten menestys 2010-luvun vaaleissa ja myös vihreiden asteittainen kannatusnousu vuoden 2019 eduskuntaavaleissa.

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää kunnallisella tasolla selittäviä tekijöitä eduskuntavaalien puoluekannatuksen ja puoluekentän muutokseen vuosien 2007–2019 välillä. Puolueiden kannattajataustan väestöllisiin, koulutuksellisiin, tulotasollisiin ja ammattiasemallisiin muuttujiin pohjautuvia sosiodemografisia ja -ekonomisia tekijöitä on tutkittu paljon yksilötasolla, mutta tämän tutkielman lähestymiskulmana ja samalla havaintoyksikkönä on yksittäinen Suomen kunta. Alueiden eriävien sosioekonomisten rakenteiden on nähty selittävän puoluevalintaa (Knutsen 2010, 554–578), joten yksilöaineiston tutkimusasetelman tapaan laajemmallakin alueellisella aineistolla on mahdollista tutkia sosiaaliluokkatekijöiden vaikutusta puoluevalintaan. Taustoitan tutkielmaani aiemmalla puoluevalinnan ja poliittisten jakolinjojen tutkimuksen kirjallisuudella sekä Suomen

puoluekentän kehityksellä ja puoluejärjestelmän erikoisuuksilla, mitkä osaltaan selittävät puolueiden nykyisiä voimasuhteita. Lähestyn tutkimustani kahdesta eri tutkimuskysymyksestä:

Missä määrin erilaiset väestörakenteeseen, koulutustasoon, tulonjakoon ja elinkeinorakenteeseen liittyvät yhteiskunnalliset muuttujat selittävät kunnan suurimman puolueen asemaa 2010-luvun eduskuntavaalitulosiin pohjautuen? Näitä selittäviä tekijöitä pyrin etsimään vanhojen poliittisten jakolinjojen pohjalle rakentuneiden puolueiden osalta. Erityisen kiinnostunut olen kokoomuksen, keskustan, SDP:n ja RKP:n kannatukseen vaikuttavista tekijöistä.

Missä kunnissa ja millaisten muuttujien osalta puoluekentän muutos on ollut selkeintä? Keskeisenä tavoitteena on selvittää, millaisilta yhteiskunnallisilta alueilta 2010-luvun nousijat perussuomalaiset ja vihreät ovat nostaneet kannatustaan.

Ensimmäistä kysymystä tarkastelen 2010-luvun vaalitulosten ja yhteiskunnallisten muuttujien pohjalta. Aineistoni käsittää vuosien 2011, 2015 ja 2019 eduskuntavaalien tulokset ja näihin vaaleihin sijoittuvat taustamuuttujat. Pyrin löytämään läpi 2010-luvun vallinneita yhteiskunnallisia selittäjiä puolueiden alueellisille kannatuksille. Toisen tutkimuskysymyksen osalta vertailen vuonna 2019 vallinneita yhteiskunnallisia muuttujia sekä vuosien 2007 ja 2019 eduskuntavaalien välistä kannatusmuutosta. Tutkimuskirjallisuudessa on tutkittu runsaasti eduskuntavaalien 2011 aikaista kannatusmuutosta erityisesti perussuomalaisten osalta (Borg 2012, 195; Suhonen 2011; 61–81; Toivonen 2011, 87–91), mutta tässä tutkielmassa otan näkökulmaksi jo vakiintuneemman ajan vertailun. Perussuomalaisten eduskuntavaalikannatus on ollut 2010-luvulla suhteellisen vakaata, joten mielenkiintoista on tutkia jo pysyvämmäksi muotoutuneen muutoksen selitystekijöitä.

Kannatusmuutosten tarkastelu kuntahavaintoyksiköllä saattaa aiheuttaa jossain määrin vinoumia erityisesti suurimman puolueen aseman analysointiin verrattuna aiempaan yksilötason kannatuksen tutkimiseen. Tutkielmani alueellisen kannatuksen lähtökohta linkittyikin vahvasti Suomen poliittisiin ilmastoalueisiin. Johtopäätöksissä analysoin tarkemmin tutkielman tuloksia ja vertaan niitä aiempiin puoluevalintaan ja poliittisiin jakolinjoihin liittyviin tutkimuksiin.

2. TEOREETTINEN TAUSTA JA AIEMPI KIRJALLISUUS

2.1. Suomen puoluekentän historia

Jaakko Nousiainen on teoksessaan *Suomen poliittinen järjestelmä* käynyt kattavasti läpi suomalaisen puoluekentän kehitystä ja syntyä. Merkittävimpänä kehitysaskeleena nykyisen puoluejärjestelmän muotoutumiseen voidaan nähdä 1800-luvun lopun työväenliikkeen nousu, sosialistiset aatteet ja äänioikeusvaatimukset, joiden seurauksena vuonna 1899 perustettiin Suomen työväenpuolue, joka vaihtoi nimensä vuonna 1903 Suomen Sosialidemokraattiseksi Puolueeksi. Äänioikeusreformin seurauksena myös ruotsalainen puolue tehosti toimintaansa ja Ruotsalainen kansanpuolue perustettiin vuonna 1906. Vuosien 1906–1908 aikana syntyi vaiheittain pienviljelijöiden etuja ajava Maalaisliitto. Kansalaissodan jälkimainingeissa hallitusmuototaistelun jakaessa suomalaisia puolueita vanhasuomalaisten kantajoukon ja nuorsuomalaisten monarkistien toimesta perustettiin konservatiivisuuteen ja oikeistolaisuuteen nojautuva Kansallinen Kokoomus. (Nousiainen 1998, 30–37.) Ensimmäinen tutkimuskysymykseni linkittyy näiden jo sata vuotta vanhojen luokkakysymysten pohjalle syntyneiden puolueiden kannatukseen vaikuttaviin tekijöihin 2010-luvun Suomessa. Mielenkiintoiseksi asian tekee näiden puolueiden edelleen vahva asema suomalaisessa poliittisessä kentässä reilu sata vuotta perustamisensa jälkeen.

Suomalainen poliittinen elämä ja puoluekenttä ovat käyneet historian saatossa läpi monta ajanjaksoa. Rauli Mickelsson on jakanut 1900-luvulla vallinnutta kehitystä eri aikakausiin. Suomi jakautui pitkään 1900-luvun alussa syntyneen *Leiri-Suomen* ajanjakson mukaisesti erillisiin porvarillisten, työläisten ja maalaisten leireihin ja puolueohjelmissa korostuivat selkeät luokkakysymykset. Toisen maailmansodan jälkeisen *Taistelevien intressipuolueiden Suomen* aikakautena kollektiiviset luokat alkoivat asteittain purkautumaan, mikä pakotti puolueet selkeisiin puolueohjelmien muutoksiin, näkyen muun muassa luokkakysymysten korostumisen asteittaisena hälventymisenä. Monien tutkimuksessani keskiössä olevien luokkapuolueiden nykyisten ohjelmien juuret muotoutuivat tänä ajanjaksona. 1960-luvulta alkaneella *Tulevaisuus ja ohjelmapuolueiden* aikakaudella puolueet alkoivat korostaa ohjelmissaan aate- ja ideologiapohjaisuutta, vaikka puolue toiminnassa ja puoluevalinnassa oli nähtävissä vielä luokkaidentiteetin mukaisia ristiriitoja. (Mickelsson 2007, 91–244; ks. myös Paloheimo 2008 27–60; Allardt & Pesonen 1967.)

1980-luvulta lähtien alkanut yhteiskunnan individualisoituminen ja postmaterialististen arvojen nousu on saanut puolueet painottamaan uusia asiakysymyksiä. Puolueiden merkitysten voidaan nähdä yleisesti hälventyneen, mikä on näkynyt muun muassa joukkopuolueidentiteetin heikentymisenä ja

sosiaalisten verkostojen epäpolitisoitumisena, minkä seurauksena Leiri-Suomen aikana muodostuneet ”leirit” alkoivat lopullisesti hajoamaan. (Mickelsson 2007, 245–275, 296–305.) 2000-luvulla skandinaavisen puoluejärjestelmän keskeiset rakennemuutokset ovat näkyneet uusien postmaterialististen ja antisekulaaristen puolueiden nousuna, joita ei voi kunnolla luokitella perinteiselle vasemmisto-oikeisto-jaolle. Lisäksi leimaavaa on ollut radikaalioikeiston nousu ja tätä kautta maahanmuuttokysymyksen politisoituminen sekä toisaalta äänestämisen luokkapohjaisten juurien asteittainen palautuminen. (Arter 2008, 140–141.)

Suomen puolueiden kannattajakunnat ja kannatusmuutokset ovat 2010-luvulle asti olleet historiallisesti varsin vakaita. Uusien puolueiden nousu ei ole muuttanut puoluejärjestelmän perusrakennetta (Arter 2008, 146). Suomessa eduskunta-ajan uudistuksen aikana syntyneet puolueet saivat vuoden 2003 eduskuntavaaleissa yli 82 prosenttia äänistä (Mickelsson 2007, 245) ja vielä 2/3 äänistä vuoden 2011 eduskuntavaaleissa (Karvonen 2014, 25). Suomen puoluejärjestelmä on vahvasti linkittynyt Stein Rokkanin yhteiskunnallisten viiteryhmiin suhteita kuvaavaan kolmikärkiseen malliin (Rokkan 1987, 85), mikä on näkynyt etujärjestöjen, puolueiden ja intressiryhmien blokkiutumisenä maatalousväestön, työntekijöiden ja elinkeinoelämän jakolinjojen mukaisesti. Nämä vahvat sidossuhteet ovat omiaan olleet vahvistamaan vanhoille luokkarajoille syntyneiden puolueiden asemaa.

2.2. Poliittiset jakolinjat

Poliittisia jakolinjoja on määritelty kirjallisuudessa lukuisilla eri tavoilla. Rae ja Taylor (1970,1) määrittivät jakolinjan kriteeriksi, joka jakaa yhteisön jäsenet ryhmiin merkittävien aikaan sidottujen politiikkaerojen mukaisesti. Ersson ja Lane (1987, 39) ovat määritelleet jakolinjan puolestaan osaluueeksi, jonka perusteella ryhmien, yksilöiden tai organisaatioiden välille voi muodostua konflikti. Heidän mukaansa jakolinja voi olla näkyvä tai piilevä. Jakolinjasta tulee näkyvä yleisesti poliittisten puolueiden kautta, sillä puolueet kykenevät ajamaan nämä asiat päivän politiikkaan ja näin ollen mobilisoimaan ihmisiä jakolinjojen mukaisesti. (Ersson & Lane 1999, 75.)

Gallagher, Laver ja Mair (2006, 264) ovat määritelleet poliittisen jakolinjan kolmen elementin pohjalle. Jakolinjan tulee näkyä sosiaalisena asemana erotellakseen ihmisiä rakenteiden (esimerkiksi ammatin, uskonnon tai etnisyyden) mukaisesti. Ryhmän tulee olla tietoinen omasta kollektiivisesta identiteetistä, joka on pohjana käyttäytymismalleille. Jakolinjan tulee myös ilmentyä erinäisessä organisatorisessa muodossa, joka antaa institutionaalisen ilmentymän jakolinjojen mukaisille

intresseille. Jussi Westinen (2015, 5–16) lähestyi väitöskirjassaan jakolinjoja näiden kolmen (yhteiskuntarakenteelliset, arvopohjaiset ja organisatoriset) elementin kautta. Hän määritteli jakolinjat suhteellisen pysyviksi sosiaalisiksi jaoiksi, jotka pohjautuvat ryhmän yhteisesti jaettuihin intresseihin, arvoihin ja asenteisiin ja jotka pääsääntöisesti näkyvät heidän intressiensä mukaisen puolueen äänestämisenä.

Stein Rokkan (1970, 113–131) on määritellyt jakolinjakehityksessä neljä keskeistä historiallista kehitysvaihetta: reformaatioajan keskusta-periferia, 1700-luvun lopun demokratisoitumisaallon myötä noussut kirkko-valtio, teollisen vallankumouksen seurauksena syntynyt maaseutu-teollisuus sekä työväenliikkeen synnyn ja ensimmäisen maailmansodan jälkeen muodostunut omistaja-työntekijä- jakolinja. Ronald Inglehart (1977, 260) on jakanut vielä tarkemmin nämä jakolinjat esiteollisiin (perittävät ominaisuudet, kuten ihonväri ja kieli), teollisiin (ammattiasema, koulutus ja tulot) ja jälkiteollisiin (yksilölliset arvot) jakolinjoihin. Heikki Paloheimo on Arendt Ljiphartin (1984) ristiriitaulottuvuusjakoon pohjautuen määritellyt Suomen puoluejärjestelmän seitsemän keskeistä ristiriitaulottuvuutta: vasemmisto-oikeisto, kasvukeskukset-syrjäseudut, kansallinen-kansainvälinen, suomenkieliset-ruotsinkieliset, yhtenäiskulttuuri-moniarvoisuus, ekologiset arvot - kasvu ja kulutus ja eliitti-kansa (Paloheimo 2008, 37–38).

Erityisesti 2000-luvun tutkimuskirjallisuudessa on havaittu merkittävien poliittisten jakolinjojen noudattelevan Inglehartin kahta ensimmäistä jakolinjaa kolmannen kustannuksella. Jussi Westinen (2015) on todennut selkeimpien jakolinjojen 2000-luvun Suomessa liittyneen ammattiasemaan, asuinalueeseen ja kieleen, arvopohjaisten tekijöiden ollessa vähemmän selittäviä tekijöitä puoluevalinnalle. Myös Knutsen (2010, 554–578) on havainnut sosiorakenteellisten tekijöiden olevan selittävimpiä tekijöitä puoluevalinnalle.

Jakolinjat eivät ole kuitenkaan pysyviä ja 2000-luvun kirjallisuudessa on jonkin verran tuotu esiin uusia jakolinjoja. Edgar Grande ja Hanspieter Kriesi ovat esittäneet globalisaation ”voittajiin” ja ”häviäjiin” pohjautuvan uuden integraatio-demarkaatio-jakolinjan, jonka pohjalle on noussut jo kolme merkittävää poliittista konfliktia. Avoimet rajat ja globaali talous ovat nostaneet taloudellista kilpailua, mikä osaltaan lisää taloudellista turvattomuutta. Kulttuurinen diversiteetti on seurausta maahanmuutosta ja on luonut kulttuurisesti heterogeenisiä ryhmiä länsimaisiin yhteiskuntiin. Lisäksi läntisessä Euroopassa on tapahtunut poliittista integraatiota kansallisvaltioiden kustannuksella. (Grande & Kriesi 2012, 12–16.) Puolueiden retoriikka on uusien jakolinjojen seurauksena osittain muuttunut. Huolimatta puolueiden kannattajakuntien ja ohjelmien väestöryhmiin pohjautuvista

identiteeteistä, puolueiden luokkaretoriikka on vähentynyt, ja puolueet ovat muuttuneet joukkopuolueista kohti vaalipuolueita ja retorisesti luokkapuolueista aatepuolueiksi. (Paloheimo 2008, 55–56.)

Jakolinjojen pysyvyyttä edesauttaa kuitenkin se, että vaalien nettokannatusmuutosta kuvaavaa ääniosuusvolatiliteettia¹ on havaittu enemmän puolueblokkien sisällä kuin blokkien välillä. Suomessa luokkajakolinjavolatiliteetti on ollut selkeästi eurooppalaista keskiarvoa pienempää. (Bartolini & Mair 2007, 76–85.) Kansainvälisesti puolueperheet ovat homogenisoituneet ja suurimmat erot löytyvät puolueperheiden, eivätkä saman puolueperheen kansallisten sisarpuolueiden väliltä (Caramani 2004, 165, 190). Lisäksi on huomattava, että uudetkin liikkeet ovat lopulta asemoituneet vanhojen jakolinjojen mukaisesti. Esimerkiksi vihreä liike ei alkujaan korostanut vasemmisto-oikeisto-ulottuvuutta, mutta valtaan päästyään myös vihreät ovat alkaneet asemoitua tällä ulottuvuudella (Gallagher ym. 2006, 284).

2.3. Poliittiset ilmastoalueet ja alueen vaikutus

Puoluekannatuksen on Suomessa havaittu noudatelleen vahvasti alueellisia rajoja. Jaakko Nousiainen mukaan ”aikoinaan vaikuttaneet taloudelliset yms. tekijät ovat synnyttäneet pysyviä käyttäytymismuotoja, jotka säilyvät kulkien perintönä sukupolvesta toiseen” (Nousiainen 1998, 53). Näiden seurauksena voidaan tulkita syntyneen alueellisiksi jakolinjoiksi niin kutsuttuja poliittisia ilmastoalueita. Poliittisten ilmastoalueiden syntyä voidaan lähestyä myös poliittisen sosialisoinnin kautta. Herbert Hyman määritteli poliittisen sosialisoinnin käsitteen erilaisten yhteiskunnallisten mallien omaksumiseksi, joka tapahtuu arvojen, asenteiden, normien ja toimintatapojen oppimisena. Poliittisen sosialisoinnin luokkarakenneteoria korostaa vertikaalista sosialisointia sukupolvelta toiselle kunkin yhteiskuntaluokan sisällä, missä esimerkiksi keskiluokkaiset lapset omaksuvat jo lapsuudessaan keskiluokkaiset arvot ja he siirtävät keskiluokkaiset arvot jälkipolvilleen. Poliittisen sosialisoinnin keskustelussa on sittemmin käyty keskustelua siitä, missä määrin oppiminen on horisontaalista sukupolviteorian mukaista ja missä määrin vertikaalista. (Hyman 1959, 25; teoksessa Grönlund ym. 2005, 107–108.) Vertikaalinen poliittinen sosialisointi ilmentää poliittisten ilmastoalueiden syntyä.

Huolimatta puolueiden kannatussuhteiden ja kannatustason ajoittaisista vaihteluista vuosikymmenten mittaan, Suomessa puolueiden vahvan ja heikon kannatuksen alueet ovat pysyneet yllättävän vakaina.

¹ Vaaleissa kannatusta nostaneiden puolueiden kannatusnousun kokonaissumma (%) (Pedersen, 1979)

Onni Rantala (1964) havaitsi jo 1900-luvun alkupuoliskolle ajoittuvassa tutkimuksessa pohjoisen ja idän vahvaksi keskustan alueiksi, etelän ja lännen kokoomuksen ja SDP:n alueiksi sekä rannikon ja Uudenmaan ruotsinkielisen alueen RKP:n alueiksi. Nämä vahvat alueet ovat pysyneet suhteellisen samoina myös 2000-luvulla tehdyissä vastaavissa tutkimuksissa (vrt. Paloheimo & Sundberg 2005, 183–189; Grönlund & Westinen 2012, 163–167). Asuinalueella on nähty olevan itsenäistä vaikutusta erityisesti keskustan kannatukseen, jolloin asuinalue toimii äänestyspäätöksen osalta voimakkaampana selittävänä tekijänä muihin sosioekonomisiin tekijöihin nähden (Paloheimo & Sundberg 2005, 185).

Skandinaviassa ja Itä-Euroopassa alueellinen jakolinja on ollut keskimääräistä voimakkaampi, mikä on näkynyt maaseutujen etujen ajamisena ja siten myös agraaripuolueen vahvuutena. Karvosen (2014, 23) mukaan Suomessa keskusta–periferia-ulottuvuuden onkin korvannut pikemmin kaupunki–maaseutu-ulottuvuus. Gallagherin, Laverin ja Mairin (2006, 268) mukaan alueellisen jakolinjan nousua edistävät kaupunkien ja maaseutujen välisten intressien eroavaisuudet (keskittäminen vs. aluepolitiikka), vapaakaupan vaikutukset kansallisiin maatalouksiin ja myös maaseudun ja kaupunkien välisten arvopohjien eroavaisuudet. Toisaalta Knutsenin (2010, 554–578) mukaan alueen selittävyys selittyy lähtökohtaisesti eriävillä sosioekonomisilla rakenteilla, jolloin alueella itsessään ei olisi selittävää vaikutusta puoluevalintaan.

Suomen alueelliset jakolinjat ovat kansainvälisessä viitekehyksessä poikkeuksellisia. Daniel Caramani (2004, 92–93) havaitsi, että Suomella on ollut läpi 1900-luvun varsin vakaat ja heterogeeniset alueelliset rakenteet, mikä on näkynyt alueellisen jakolinjan merkittävyytenä. Toisaalta Suomessa poliittisen kentän alueellinen variaatio on ollut suhteellisen matalaa, vaikka alueellinen vaihtelu on ollut merkittävää (Ersson & Lane 1999, 116). Tämä tarkoittaa sitä, että puhtaasti paikallisia puolueita ei juurikaan ole Suomessa, vaan merkittävimpien puolueiden levinneisyys kattaa läpi maan. Alueellinen vaihtelu on silti näkynyt ilmastoaluetyyppisenä alueellisena kannatuksena.

2.4. Suomen puoluejärjestelmän ominaispiirteitä

Lauri Karvonen (2014, 18) on argumentoinut eurooppalaisessa viitekehyksessä Suomen puoluejärjestelmän viisi ominaispiirrettä: fragmentoitunut puoluejärjestelmä, selkeästi dominoivan puolueen puuttuminen, vasemmiston suhteellinen heikkous, agraaripuolueen vahvuus ja liberaalipuolueen puute.

Vasemmiston suhteellinen heikkous on ilmentynyt yleisesti työväenliikkeen heikkoutena ja kommunistipuolueen vahvana asemana, mikä on näkynyt epätavallisen voimakkaana vasemmistoradikalismina. 1980-luvulta lähtien kolmiomalli on kuitenkin terävöitynyt SDP:n, kokoomuksen ja keskustan kohotessa parlamentaarista politiikkaa johtaviksi puolueiksi. (Nousiainen 1998, 40–44.)

Kommunistipuolueen vahvaa asemaa on osaltaan edesauttanut jo edellä mainittu voimakkaan uskonnollisen auktoriteettijakolinjan puuttuminen (Rokkan 1970, 131–138). Suomessa uskontokuntarakenne on ollut homogeeninen ja Suomessa on ollut protestanttisille maille tyypillinen vähäinen ”uskonnollinen tietoisuus”, mikä on näkynyt esimerkiksi vähäisenä osallistumisena uskonnollisiin tapahtumiin (Ersson & Lane 1999, 45–46, 51). Vahvan uskonnollisen jakolinjan puuttumisen seurauksena skandinaavisissa maissa on eurooppalaisessa viitekehyksessä nähty olevan keskimääräistä korkeampi luokkaaänestämisen aste (Inglehart 1977, 200; ks. myös Gallagher ym. 2006; 280, Ersson & Lane 1999, 72–73). Toisaalta Inglehart (1977, 260) on todennut myös, että monipuoluejärjestelmässä arvopohjaisten jakolinjojen merkitys on keskimääräistä suurempaa.

Syitä agraaripuolueen vahvuudelle on etsitty muun muassa teollisuuskehityksen viivästyemisestä ja maatalousväestön sisäisestä koheesiosta (Nousiainen 1998, 40–44). Kansainvälisesti uskonnollisen jakolinjan vahvuus on poikkeuksetta näkynyt agraaripuolueen heikkoutena (Caramani 2004, 181). Rokkanin (1970, 126) mukaan agraaripuolueet keräävät kannatuksensa maissa, joissa teollistuneiden kaupunkien lukumäärä on pieni ja katolisella kirkolla (uskonnollisilla jakolinjoilla) ei ole juuri vaikutusvaltaa. Suomessa agraaripuolueen vahvuudelle on osaltaan ollut paikallisia ja ei-rakenteellisia selittäviä tekijöitä. David Arterin (2008, 79) mukaan agraaripuolueen vahvaa asemaa selittää puolueen keskeinen asema 1900-luvun alun valtiorakentamisessa ja perustuslaillisissa uudistuksissa, maareformin luoma ydinkannattajakunta, sodan jälkeinen uudisasuttaminen, presidentti Kekkonen vahva rooli vallan keskiössä 1950–1980-luvuilla sekä vasemmiston epäyhtenäisyys.

Suomen kansainvälisesti keskimääräistä pienempi volatilitiitti on näkynyt vakaana puoluejärjestelmänä (Ersson & Lane 1999, 131; Sundberg 2003, 49–55). Puoluekannatuksen volatilitiitti kohdistukin pitkään uusimpien puolueiden kannatusosuuksiin (Arter 2008, 134–139).

Suomessa on monissa tutkimuksissa havaittu suhteellisen korkea efektiivisten puolueiden² lukumäärä, mikä on osaltaan osoitus hajaantuneesta puoluejärjestelmästä. Efektiivisten puolueiden lukumäärä pysyi vakaana toisen maailmansodan jälkeiseltä ajalta aina 1900-luvun loppuun. (Ersson & Lane 1999, 143–145; Ljiphart 2012, 74.) Hajaantuneen puoluejärjestelmän on nähty johtuvan myös kommunistisen puolueen vahvasta asemasta. Suomessa on ollut myös keskimääräistä pienempi kannatus ei-luokkarakenteellisille puolueille (konservatiiveille ja liberaaleille). Vihreän liikkeen kannatusosuuden nousu noudatteli 1900-luvun lopulla pitkälti kansainvälistä keskitasoa. (Ersson & Lane 1999, 148–149.)

2.5. Puoluevalinta 2000-luvulla

Puoluevalinta ei ole ollut tutkimuskirjallisuudessa käsitteeltään yksiselitteinen, mutta yleisesti se kuvaa perusteita sille, miten ja millä tapaa äänestäjä valitsee äänestämänsä puolueen vaaleissa. Eurooppalainen ja amerikkalainen vaalitutkimus ovat tässä hieman eronneet toisistaan. Eurooppalaisessa vaalitutkimuksessa yhteiskuntaluokkaa on pidetty puoluevalinnan keskeisenä selittäjänä, kun taas amerikkalaisessa vaalitutkimuksessa puoluevalintaa on lähestytty yksilön puoluesamaistumisen lähtökohdista (Grönlund & Westinen 2012, 156).

Länsieurooppalaisissa maissa puoluekannatus on vaihdellut yleensä melko vähän. Peter Mair totesi vertailevassa, vuosien 1945–1989 välille ajoittuvassa kansainvälisessä tutkimuksessaan keskimääräisen äänestysvolatiliteetin suhteellisen maltilliseksi myös vuosien 1966–1989 välisenä ”muutoksen aikana”. Vanhat massapuolueet kykenivät pitämään otteensa tällä ajanjaksolla ja väkiluvun kasvun myötä puolueiden absoluuttinen äänestäjien osuus jopa lisääntyi. Mair argumentoi myös, että puheet kannatusmuutoksesta pohjautuvat uusien liikkeiden korostuneeseen asemaan mediassa (esim. vihreä liike), joka saa aikaan illuusion muutoksesta, vaikka todellisuudessa näitä uusia puolueita hyödyttävä volatilititeetti olisikin ollut määrällisesti pieni. (Mair 1997, 81–88.)

Puoluevalintaa Suomessa 2000-luvulla on tutkittu varsin kattavasti. Kansainvälisessä viitekehysessä Seymour M. Lipset (1970, 223–224) havaitsi jo 1960-luvulla luokkaidentiteettien hälventyneen, mutta luokkaaäänestämisen pysyneen silti ennallaan. Puoluekannatuksella on nähty olevan Suomessakin 2000-luvulla luokkapohjaiset juuret: keskustalla maaseutuväen ja SDP:llä

² Kuvaa lainsäädäntöelimessä (parlamentissa) olevien puolueiden lukumäärää ja voimasuhteita. Kaava $1 / \sum_{i=1}^n p_i^2$, missä n on puolueiden määrä parlamentissa ja p_i^2 puolueen i osuus äänistä tai parlamentin paikoista. (Laakso & Taagpera, 1979.)

työväestön etujen ajaminen, RKP:llä korostuneen voimakkaasti ruotsinkielen kysymys ja kokoomuksen profiloituminen ylemmän keskiluokan ja johtajien puolueena (Paloheimo & Sundberg 2005, 182). Puoluekannatuksen sosiaalinen perusta on ollut osaltaan muutoksessa, mikä johtuu pitkälti sosiaaliluokkavirtauksen lisääntymisestä. Äänestäjäkunnassa on tapahtunut muutosta ja yhä pienempi osa äänestäjistä työskentelee teollisuuden ja maatalouden parissa, mikä on vaikuttanut erityisesti keskustan ja SDP:n kannatuspohjaan. Suurten puolueiden äänestäjäkuntaan kuuluu yhä enemmän perinteisten luokkien ulkopuolella olevia äänestäjiä ja yhteisenä haasteena puolueille on ollut äänestäjäkunnan keskiluokkaistuminen. (Sundberg 2003, 55–58.)

2010-luvun eduskuntavaaleihin liittyvässä tutkimuksessa puoluevalinnan on nähty noudattelevan erityisesti ammattiluokan ja koulutuksen mukaisia jakolinjoja. Keskustan on havaittu olleen suosituin puolue maatalousyrittäjien, SDP:n työntekijöiden ja kokoomuksen yrittäjien ja ylempien toimihenkilöiden keskuudessa. Koulutuksen osalta kokoomus ja vihreät ovat profiloituneet selkeästi korkeakoulutettujen puolueena, kun taas SDP ja perussuomalaiset keräävät ääniä matalasti koulutetuilta. Keskustan kannatusta selittää selkeämmin asuinalueen tyyppi kannatuksen keskittyessä haja-asutusalueille. (Westinen 2016, 252–256.) Lisäksi sosioekonomisilla tekijöillä on nähty olevan arvopohjaisiin tekijöihin verrattuna keskimäärin suurempi vaikutus puoluevalintaan ja sosioekonominen asema näyttää selittävän lähes kokonaisuudessaan RKP:n, keskustan ja vihreiden kannatuspohjaa. RKP on näyttänyt olevan puolueista ainoa, jolla yksittäinen sosioekonominen jakolinja (kieli) selittää kannatuspohjaa yksinomaan. (Westinen 2015, 210.)

2.6. Puoluekentän muutos 2010-luvulla

Puoluekenttää on Suomessa 2010-luvulla leimannut erityisesti perussuomalaisten nousu. 2010-luvun eduskuntavaaleihin suuntautuvissa tutkimuksissa perussuomalaisilla on havaittu olleen erityisen suuri suosio mieskannattajien, pienituloisten, työttömien, matalasti koulutettujen sekä uusien äänestäjien eli nuorten keskuudessa (Westinen 2016, 253; ks. myös Borg 2012, 195; Suhonen 2011). Vuoden 2011 vaaleihin liittyen perussuomalaisten suurimmat voitot kuntien osalta tulivat keskustan ja SDP:n kustannuksella, vaikka kannatus oli alueittain suhteellisen tasaista (Grönlund & Westinen 2012, 166). Timo Toivonen havaitsi kunta-aineistoon perustuvassa tutkimuksessa perussuomalaisten kannatuksen tulevan korkean työttömyyden, vahvan teollisuus- ja rakennustoiminnan ja matalan koulutustason kunnista. Karkeasti voidaan todeta, että missä teollisuustoimintaa ja työttömyyttä oli paljon, siellä perussuomalaisten nousu oli suurinta. (Toivonen 2011.)

2010-luvun toisen nousijan eli vihreiden kannatusnousua ei kirjallisuudessa ole tutkittu yhtä kattavasti ja puolueen kannatusnousu on toki ollut perussuomalaisiin verrattuna maltillisempaa. Vihreiden kannatuspohja on nojannut kaupunkialueisiin, korkeakoulutettuihin ja yhä suuremmissa määrin myös ylempiin toimihenkilöihin ja johtajiin (Westinen 2016, 252–256).

3. AINEISTO JA MENETELMÄ

Tutkielmani lähestymistapa on kvantitatiivinen. Varsinaisen primääriaineistoni olen hankkinut tutkielmaani varten Tilastokeskuksen avoimen datan tietokannoista. Olen uudelleenjärjestänyt tutkielmassa käytettävän aineiston R Studio 3.6.2 – tilasto-ohjelmalla. Tutkielmassani käytettävä aineisto koostuu useista Tilastokeskuksen erillistilastoista, jotka olen ohjelmoinut vastaamaan tunnusluvuiltaan jokaisen kunnan ja tarkasteluvuoden tunnuslukuja. Varsinainen aineistoni on olemassa sekä Excel-tiedostona että R-tiedostomuodossa.

Aineistoni sisältää 43 eri muuttujaa. Aineisto sisältää muuttujina eduskuntapuolueiden saamat ääniosuudet ja tämän pohjalta koodatun suurimman puolueen aseman sekä tulonjakoon, väestön ikärakenteeseen, koulutusrakenteeseen, asukaslukuun ja elinkeinorakenteeseen liittyviä muuttujia. Aineiston muuttujiksi olen valinnut pitkälti eduskuntavaalitutkimuksissa havaittuja yksilöaineiston tutkimuksen selittäviä tekijöitä. Westisen (2015) havaitsemaan kielijakolinjaan pohjautuen aineisto sisältää kuntien ruotsinkielisyyden osuuden. Olen myös sisällyttänyt aineistooni Toivosen (2011) käyttämät relevanteissa ammattiryhmissä työskentelevien osuudet (maatalous, teollisuus- ja rakennustoiminta).

Jo aiemmin on todettu vallitseva uskonnollisen jakolinjan heikkous Suomessa, joten uskontokuntarakennetta aineiston muuttujatarkastelussa ei ole käytetty. Prosenttiosuuksien jatkuvia muuttujia käsitellään aineistossa sellaisenaan ja väkiluvun osalta analyysija varten on tehty logaritmuunnos muuttujan normaalijakautuneisuuden varmistamiseksi. Suurimmilta osin taustamuuttujien tunnuslukuja käsitellään edeltävän vuoden osalta, tarkoittaen siis sitä, että vuoden 2019 vaalitulosten osalta selittävät muuttujat ovat vuoden 2018 tunnuslukuja, vuoden 2015 vaalitulosten muuttujat käsittelevät vuoden 2014 tunnuslukuja, 2011 vuoden selittävät muuttujat ovat vuoden 2010 tunnuslukuja ja vuoden 2007 vaalitulosten selittävät muuttujat käsittelevät vuoden 2006

tunnuslukuja. Aineiston tarkempi muuttujaluettelo ja asteikot on koottu tutkielman lopusta löytyvään liitteeseen.

Kuntaluokituksen osalta käytän vuoden 2019 kuntaluokittelua, jonka mukaan Suomessa oli kaikkiaan 311 kuntaa (Kuntaliitto 2019). Ennen vuotta 2019 kartalta ”kadonneet” kunnat eivät tule huomioiduksi analyysissä, jolloin kuntaliitosten ongelmallinen vaikutus eliminoidaan. Aineistosta on poistettu kolme kuntaa (Maarianhamina, Pedersöre ja Koski TI) niiden vähäisten taustamuuttujasaatavuuksien vuoksi. Yhtä vaalia kohden aineisto sisältää kaikkiaan 308 Suomen kuntaa. Koska aineisto käsittää neljien vaalien aikaisia tunnuslukuja, aineistossa on täten yhteensä 1232 havaintoyksikköä. Ahvenanmaan kunnat on poistettu varsinaisista analyyseista.

Suurimman puolueen asemaa tarkastelen logistisella regressioanalyysillä. Selitettävänä muuttujana on binäärinen (1/0) suurimman puolueen asema, selittäjinä ovat jatkuva-asteikolliset yhteiskunnalliset muuttujat. Suurimman puolueen asemaa käsitellään aluksi yhden muuttujan logistisilla regressiomalleilla. Tarkastelen suurimman puolueen asemaa neljän ”vanhan” yhteiskuntaluokan tai voimakkaasti yhteiskuntaryhmäkannatuksen pohjalle identifioituneiden puolueiden (SDP, keskusta, kokoomus ja RKP) osalta. Muiden eduskuntapuolueiden kohdalla analysointi ei ole mielekästä, sillä monet uudemmat puolueet ovat alkujaan syntyneet postmaterialististen asiakysymysten pohjalle luokkajakolinjojen sijaan. Lisäksi aikaisemmassa kuntavaaleihin kohdistuneessa tutkimuksessa on havaittu näiden uudempien eduskuntapuolueiden vahvat asemat kunnissa suhteellisen harvinaisiksi (Borg 2018, 97). Logististen mallien osalta hahmotan jakolinjoja graafisesti merkittävien ristiriitalöydösten mukaisesti.

Logististen muuttujien pohjalta rakennan puolueiden asemaa parhaiten selittävän monimuuttujamallin. Mallin rakentamisessa hyödynnän askeltavaa menetelmää, missä muuttujia lisätään malliin sitä mukaa kun mallin sopivuus on edeltävää parempi. Mallin jokaisen puolueen kohdalla on ensisijaisesti hyödynnetty todennäköisyyttä nostavia erittäin merkitseviä selittäviä muuttujia. Mikäli malli on edelliseen nähden sopiva näiden muuttujien käytön jälkeen, on mallin rakentamisessa hyödynnetty muita tilastollisesti merkitseviä muuttujia ja vasta tämän jälkeen loppuja muuttujia.

Jokaisessa mallissa käytetyt muuttujat on tarkastettu multikollinearisuuden osalta. Malleista on poissuljettu muuttujat, joilla on korkea keskinäinen korrelaatio (> 0.9), jolloin kyseiset muuttujat tulisivat edustetuiksi mallissa tavallaan kahdesti. Korkeaa multikollinearisuutta kuvaavan VIF-

arvon (≈ 10) omaavia mallin muuttujia ei ole myöskään käytetty. Lisäksi mallin rakentamisessa on käytetty harkintaa sen osalta, että toistensa poissulkevia muuttujia on pyritty välttämään. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että suuri korkeakoulutettujen osuus on monesti yhteydessä pieneen matalasti koulutettujen osuuteen, jolloin tämän tyyppisten poissulkevien muuttujien samanaikaista käyttöä on pyritty välttämään. Myöskään muuttujien välisiä interaktiomalleja ei ole hyödynnetty mallin rakentamisessa.

Mallin sopivuutta on testattu uskottavuusosamäärätestillä, joka noudattelee χ^2 -jakaumaa. Mallin rakentamista on kunkin puolueen kohdalla jatkettu niin pitkälle kunnes malli ei ole uskottavuusosamäärätestiin pohjautuen tilastollisesti merkitsevästi parempi edeltävään malliin verrattuna.

Puoluekentän kannatusmuutoksia lähestyn lineaarisella regressioanalyysillä yhden selittävän muuttujan malleilla. Tarkasteltavina puolueina on 2010-luvun suurimpien kannatuksellisten nousijoiden (perussuomalaiset ja vihreät) kannatusmuutokset. Selitettävänä muuttujana on perussuomalaisten ja vihreiden kannatusmuutos vaalien 2007 ja 2019 välillä ja selittävinä muuttujina samat yhteiskunnalliset muuttujat kuin ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä vuoden 2019 osalta.

4. ANALYYSI

4.1. Suurimman puolueen asema – logistinen regressio

Vaalien 2011, 2015 ja 2019 ajanjaksolla on aineistossa käsiteltävänä yhteensä 924 kuntaa. Kokoomus oli näiden vaalien aikana suurin kaikkiaan 67 kunnassa, SDP 96 kunnassa, RKP 61 kunnassa ja keskusta 554 eri kunnassa. Taulukkoon 1 on raportoitu selittävien muuttujien vaikutuksia kunnan suurimman puolueen asemaan. Riveillä ovat selittävät muuttujat ja sarakkeissa ovat selitettävät muuttujat. Jokaista puoluetta on tarkasteltu suuriman aseman osalta binäärisenä erillismuuttujana. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi keskustan suurimman aseman tarkastelussa selitettävänä muuttujana on 1/0 muuttuja (1 = keskusta on kunnan suurin puolue, 0 = keskusta ei ole kunnan suurin puolue), eikä suurimman puolueen asemaa tarkastella yhden moniluokkaisen muuttujan avulla. Taulukossa on myös raportoitu estimaattikertoimet ja niiden merkitsevyystasot. Estimaatin ollessa

positiivinen, selittävän muuttujan arvon kasvaessa todennäköisyys puolueen asemaan suurimpana kasvaa. Negatiivisella estimaatilla yhteys on päinvastainen.

Kokoomuksen osalta todennäköisyys suurimman puolueen asemaan on korkeimmillaan suuren väkiluvun, suuren korkeakoulutettujen osuuden sekä korkean keskitulon kunnissa. Lisäksi runsaissa nuorten ja suurituloisten osuuksien sekä voimakkaan positiivisen väkiluvun muutoksen kunnissa suurimman puolueen asema on todennäköinen. Kokoomus on puolestaan harvoin suurin puolue korkean keski-ikäen sekä korkean eläkeläisten, pieni- ja keskituloisten ja matalasti koulutettujen osuuksien omaavissa kunnissa. Lisäksi puolue on harvoin suurin kunnissa, missä on korkea työttömyysprosentti ja korkea maatalouden osuus.

Keskustan selittävien tekijöiden vaikutukset ovat pitkälti käänteisiä kokoomuksen vastaaviin. Keskustan suurimman aseman todennäköisyyttä erittäin merkitsevästi lisäävät kunnan asukkaiden korkea keski-ikä, suuret eläkeläisten, pienituloisten ja matalasti koulutettujen osuudet sekä korkea työttömyysprosentti ja korkea maatalouden osuus elinkeinorakenteesta. Puolueella on pieni todennäköisyys suurimpaan asemaan runsaan väkiluvun ja muuttovoittoisten kuntien osalta. Lisäksi keskusta on harvoin suurin puolue kunnissa, joissa on suuret nuorten, korkeakoulutettujen, suurituloisten ja ruotsinkielisten osuudet sekä korkea keskitulo ja korkea teollisuus- ja rakennustoiminnan osuus elinkeinorakenteesta.

SDP:n osalta merkittävimmät selittävät tekijät puolueen suurimpaan asemaan ovat korkea väkiluku, korkea työttömyysprosentti ja suuri teollisuus- ja rakennustoiminnan osuus elinkeinorakenteesta. Suurin asema on myös todennäköistä kunnissa, missä nuorten, keskituloisten ja korkeakoulutettujen osuudet ovat merkittäviä. Suurimman aseman todennäköisyys on pieni erityisesti korkean maatalousvaltaisuuden kunnissa. Lisäksi SDP on harvoin suurin kunnissa, joissa on korkeat pienituloisten, matalan koulutustason tai ruotsinkielisten osuudet, joskin näiden muuttujien estimaattikertoimet olivat suhteellisen vaatimattomia.

RKP:n suurimman puolueen asemaa selittää voimakkaimmin korkeat ruotsinkielisten, korkeakoulutettujen ja suurituloisten osuudet. Lisäksi runsaalla väkiluvulla, positiivisella väkiluvunmuutoksella, suurilla nuorten ja teollisuus- ja rakennustoiminnan osuuksilla sekä korkealla keskitulolla puolueen suurimman aseman todennäköisyys on suuri ja muuttujilla on tilastollisesti selittävää vaikutusta puolueen asemaan kunnan suurimpana. RKP:n kohdalla pieni todennäköisyys

suurimpaan asemaan on kunnissa, joissa on korkeat pienituloisten ja matalasti koulutettujen osuudet sekä korkea työttömyysprosentti.

Logististen analyysien pohjalta selkein ristiriitailottuvuus näyttää sijoittuvan koulutustasoon. Erityisesti korkealla koulutusasteella on kokoomuksen, RKP:n ja jossain määrin SDP:n suurinta asemaa tukevaa vaikutusta, kun taas keskustalla tämän selittävän muuttujan kasvu laskee todennäköisyyttä. Väkiluvun osalta keskustan todennäköisyys suurimpaan asemaan on korkeampi väkiluvultaan pienemmillä paikkakunnilla verrattuna muihin puolueisiin ja keskustalla sekä SDP:llä korkea työttömyysprosentti nostaa todennäköisyyttä suurimpaan asemaan verrattuna kokoomukseen ja RKP:hen. Lisäksi elinkeinorakenteesta maatalouden osuus näyttyy ristiriitailottuvuutena. Keskustan suurimman aseman todennäköisyys on suuri maatalousvaltaisissa kunnissa, kun taas kokoomuksen ja SDP:n todennäköisyys suurimpaan asemaan tämän tyyppisissä kunnissa on pieni. Suuren ruotsinkielisten osuuden omaavissa kunnissa RKP:n suurin asema on todennäköinen, kun muiden puolueiden kohdalla ruotsinkielisten osuuden kasvu laskee todennäköisyyttä suurimpaan asemaan.

Taulukko 1: Kunnan suurimman puolueen selittyminen: logistisen regressiomallin kertoimet sekä muuttujien estimaatit ja merkitsevyydet

	<i>Kokoomus</i>	<i>Keskusta</i>	<i>SDP</i>	<i>RKP</i>
	<u><i>B</i></u>	<u><i>B</i></u>	<u><i>B</i></u>	<u><i>B</i></u>
Ikärakenne				
Keski-ikä	-0.24***	0.13***	-0.02	-0.05
Eläkeläisten osuus	-0.21***	0.1***	-0.02	-0.02
Nuorten osuus	0.22***	-0.21***	0.14***	0.12**
Tulonjako				
Keskitulo (/1000)	0.28***	-0.69***	0.02	0.2***
Pienituloiset	-0.16***	0.23***	-0.04**	-0.12***
Keskituloiset	-0.13***	0.03	0.11**	0.01
Suurituloiset	0.13***	-0.28***	0.02	0.08***
Koulutusaste				
Matala koulutus	-0.17***	0.11***	-0.04**	-0.08***
Korkea koulutus	0.29***	-0.30***	0.1***	0.16***
Aluerakenne				
Väkiluku (log)	0.95***	-0.56***	0.77***	0.27**
Väkiluvun muutos	0.9***	-0.66***	0.11	0.27**
Ruotsinkielisten osuus	-0.02	-0.4***	-0.03**	0.04***
Elinkeinorakenne				
Työttömyysprosentti	-0.2**	0.37***	0.21***	-0.55***
Maatalous	-0.87***	0.52***	-0.82***	-0.04
Teollisuus ja rakennus	0.06	-0.23***	0.26***	0.11*

* <0.05. ** <0.01. *** <0.001

Taulukossa maalatut arvot ovat kunkin puolueen estimaatin t-arvon ja mallin residuaalidevianssin pohjalta merkittävimmät todennäköisyyttä nostavat ja laskevat muuttujat

4.2. Monimuuttujamallinnus

Tarkasteltaessa aineistoa vuosien 2011–2019 osalta löytyi monia yksittäisiä selittäviä tekijöitä puolueiden asemiin, mikä mahdollistaa monimuuttujamallin rakentamisen. Taulukossa 2 on raportoitu kunkin puolueen kohdalla kolme viimeisintä rakennettua mallia, näiden estimaatit merkitsevyydestään sekä uskottavuusosamäärätestin p-arvo edelliseen malliin verrattuna (LRT). ”Malli2” on paras malli ja ”Malli3” on ensimmäinen malli, joka ei ollut tilastollisesti merkitsevästi ($p < 0.05$) edellistä parempi.

Kokoomuksen paras malli on tarkastelluista puolueista yksinkertaisin, mikä ilmentää puolueen kannattajakunnan yhteiskunta-asemaan pohjautuvaa kannatusta. Parhaassa mallissa todennäköisyyttä nostavina muuttujina ovat korkea suurituloisten osuus sekä kunnan korkea väkiluku ja positiivinen

väkiluvun muutos. Korkea nuorten osuus selittävässä mallissa laskee todennäköisyyttä, millä on päinvastainen vaikutus yhden muuttujan selittävään malliin nähden.

Keskustan mallissa merkittävimpinä todennäköisyyttä nostavina muuttujina ovat maatalouden korkea osuus, korkea työttömyysprosentti ja korkea pienituloisten osuus. Mallissa todennäköisyyttä laskevat kunnan suuri matalasti koulutettujen osuus, korkea väkiluku ja korkea ruotsinkielisten osuus. Matalan koulutustason käyttäytyminen mallissa on poikkeavaa verrattuna yhden muuttujan selittävään malliin. Lisäksi parhaassa mallissa on mukana positiivinen väkiluvun muutos todennäköisyyttä laskevana selittäjänä, joskaan ei tilastollisesti merkitsevänä.

SDP:n löydetty paras malli on tarkastelluista puolueista monimutkaisin. Todennäköisyyttä nostavat selkeimmin suuri väkiluku, korkea teollisuus- ja rakennustoiminnan osuus sekä korkea keski-ikä. Lisäksi aavistuksen todennäköisyyttä nostavaa vaikutusta on korkealla ruotsinkielisten osuudella. Laskeva vaikutus on korkealla maatalouden osuudella. Suuri työttömyysprosentti, korkea pienituloisten osuus sekä positiivinen väkiluvunmuutos nostavat ja korkeat nuorten ja korkeakoulutettujen osuudet laskevat todennäköisyyttä, mutta näiden muuttujien vaikutus mallissa ei ole tilastollisesti merkitsevää.

RKP:n paras malli on suhteellisen yksinkertainen ja kuvaa selkeää jakolinjaa puolueen kannatuspohjassa. Todennäköisyyttä nostava vaikutus on korkealla ruotsinkielisten osuudella, suurella väkiluvulla ja korkealla koulutustasolla. Mallissa korkeat suurituloisten ja nuorten osuudet sekä positiivinen väkiluvunmuutos puolestaan laskevat todennäköisyyttä, vaikka yhden selittävän muuttujan mallissa näillä muuttujilla oli positiiviset vaikutukset.

Taulukko 2: Suurimman puolueen asemaa selittävät logistiset monimuuttujaregressiomallit

	Kokoomus		Keskusta		SDP		RKP				
	B	LRT	B	LRT	B	LRT	B	LRT			
Malli1											
Suurituloiset	0.1***	0.02	Matala koulutus	-0.12***	<0.001	Väkiluku (log)	0.81***	0.01	Ruotsinkielisten osuus	0.13***	<0.001
Väkiluku (log)	0.72***		Pienituloiset	0.06*		Nuorten osuus	-0.21*		Korkea koulutus	0.41***	
Väkiluvun muutos	0.42**		Maatalous	1.1***		Teollisuus ja rakennus	0.33***		Suurituloiset	-0.19***	
			Työttömyysprosentti	0.33***		Korkea koulutus	-0.03		Väkiluku (log)	1.8***	
			Väkiluvun muutos	-0.2		Maatalous	-1.09***		Nuorten osuus	-0.67***	
			Ruotsinkielisten osuus	-0.22***		Työttömyysprosentti	0.03				
						Pienituloiset	0.1**				
						Ruotsinkielisten osuus	-0.04*				
						Väkiluvun muutos	-0.44*				
Malli2											
Suurituloiset	0.09***	0.03	Matala koulutus	-0.21***	<0.001	Väkiluku (log)	0.79**	<0.001	Ruotsinkielisten osuus	0.13***	0.002
Väkiluku (log)	1.0***		Pienituloiset	0.13***		Nuorten osuus	-0.02		Korkea koulutus	0.39***	
Väkiluvun muutos	0.56**		Maatalous	0.83***		Teollisuus ja rakennus	0.4***		Suurituloiset	-0.14**	
Nuorten osuus	-0.16*		Työttömyysprosentti	0.4***		Korkea koulutus	-0.01		Väkiluku (log)	1.9***	
			Väkiluvun muutos	-0.18		Maatalous	-1.1***		Nuorten osuus	-0.58***	
			Ruotsinkielisten osuus	-0.19***		Työttömyysprosentti	0.05		Väkiluvun muutos	-0.68**	
			Väkiluku (log)	-0.94***		Pienituloiset	0.01				
						Ruotsinkielisten osuus	0.06**				
						Väkiluvun muutos	0.23				
						Keski-ikä	0.48***				
Malli3											
Suurituloiset	0.08**	0.65	Matala koulutus	-0.23***	0.15	Väkiluku (log)	0.87***	0.17	Ruotsinkielisten osuus	0.13***	0.13
Väkiluku (log)	0.97***		Pienituloisten osuus	0.13***		Nuorten osuus	-0.01		Korkea koulutus	0.41***	
Väkiluvun muutos	0.57**		Maatalous	0.85***		Teollisuus ja rakennus	0.39***		Suurituloiset	-0.13**	
Nuorten osuus	-0.16*		Työttömyysprosentti	0.42***		Korkea koulutus	-0.01		Väkiluku (log)	1.8***	
Korkea koulutus	0.02		Väkiluvun muutos	-0.1		Maatalous	-1.05***		Nuorten osuus	-0.57***	
			Ruotsinkielisten osuus	-0.19***		Työttömyysprosentti	0.05		Väkiluvun muutos	0.75**	
			Väkiluku (log)	-0.95***		Pienituloiset	-0.002		Teollisuus ja rakennus	0.13	
			Eläkeläisten osuus	0.05		Ruotsinkielisten osuus	-0.06**				
						Väkiluvun muutos	0.29				
						Keski-ikä	0.51***				
						Keskituloisten osuus	0.11				

* <0.05. ** <0.01. *** <0.001

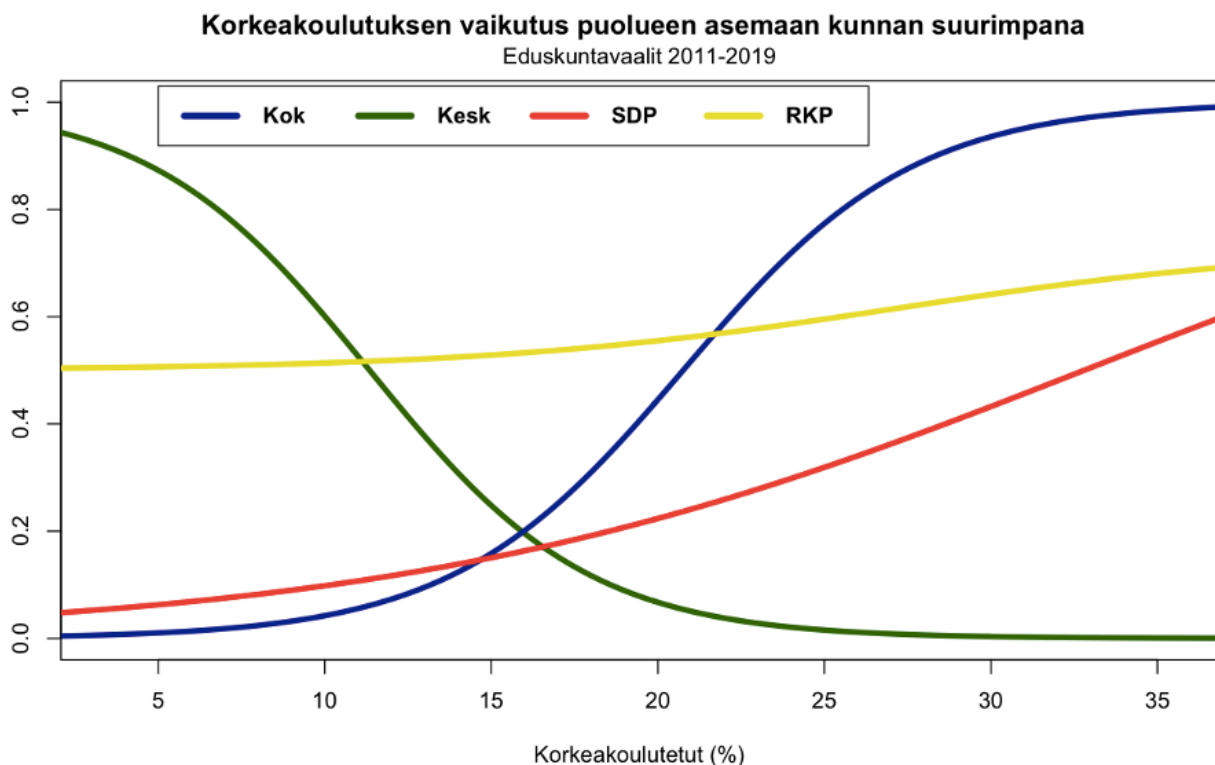
4.3. Keskeisten ristiriitautuvuuksien mallinnuksia

4.3.1. Koulutustaso

Yhden selittävän muuttujan malleista löytyi selkeitä puolueiden välisiä ristiriitautuvuuksia, jotka osaltaan kuvaavat puoluevalinnan jakolinjoja. Ristiriitautuvuuksien hahmottamisessa on hyödynnetty logististen regressiomallien pohjalta johdettuja todennäköisyyksiä kullakin selittävällä muuttujalla. X-akselilla on selittävän muuttujan arvo ja y-akselilla suurimman aseman todennäköisyys. Mallinuksissa on raportoitu muuttujien merkitsevyytasot, jotka osaltaan vaikuttavat muuttujien selittävyteen ja todennäköisyyksien luotettavuuteen. On huomioitava, että mallien todennäköisyydet ovat suuntaa antavia ja kuvaavat vain aiemmin tehtyjen logististen ennusteyhtälöjen mukaisia malleja. Tämän vuoksi yhteistodennäköisyys on yli 1, sillä ristiriitautuvuuksia ei ole mallinnettu vastakkainasettelutilannetta hahmottavan multinominaalisen

logistisen regressioon mukaisesti, jolloin todennäköisyydet olisivat toisensa poissulkevia. Malleissa ei ole myöskään raportoitu luottamusvälejä, vaan niiden pääasiallisena tarkoituksena on hahmottaa graafisesti puolueiden välisiä ristiriitautuvuuksia.

Koulutus näyttäytyi regressiomallien mukaisesti selkeänä jakolinjana ja kuvassa 1 on havainnollistettu korkeakoulutuksen osuuden vaikutusta suurimman puolueen aseman todennäköisyyteen. Kokoomuksella, RKP:lla ja SDP:llä korkeakoulutuksella on yhden selittävän muuttujan mallin mukaisesti tilastollisesti erittäin merkitsevä nostava vaikutus puolueen kannatukseen, kun taas keskustalla tämä vaikutus on negatiivinen. Mallissa selkein jakolinja linkittyy keskustan ja kokoomuksen välille. Keskimäärin matalan koulutustason kunnissa keskustalla on todella suuri todennäköisyys suurimman puolueen asemaan, kun taas kokoomuksen tapauksessa suurin asema ilmenee päinvastoin korkeilla koulutustasoilla. Koulutusjakolinjan osalta näiden puolueiden kannatukset ovat ikään kuin toistensa peilikuvia. RKP:n todennäköisyys on kaikilla korkeakoulutuksen osuuksilla miltei sama ja SDP:n suurimman puolueen aseman todennäköisyys nousee hieman korkeakoulutettujen osuuden kasvaessa. SDP:n ja RKP:n mallit eivät kuitenkaan ilmennä selkeää jakolinjaa.

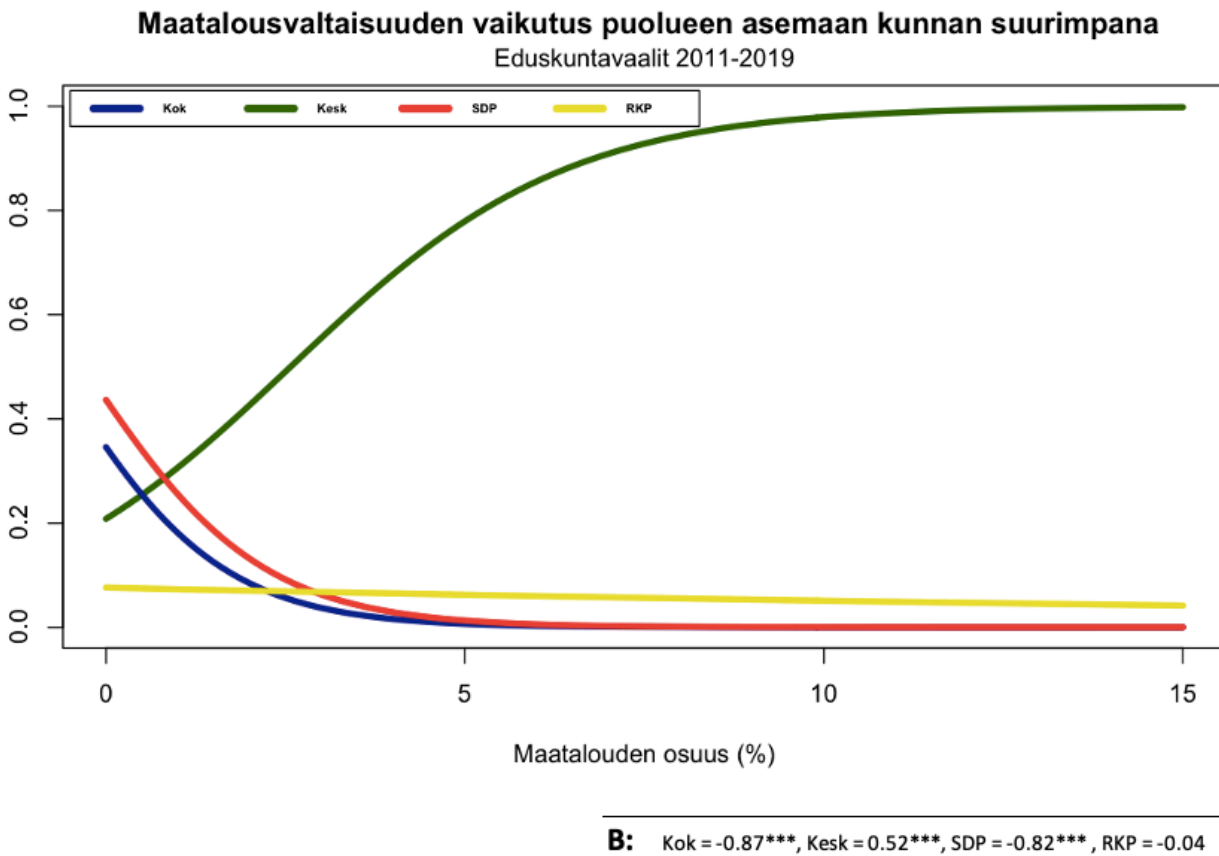

B: Kok = 0.29***, Kesk = -0.3***, SDP = 0.1***, RKP = 0.16***

Kuva 1: Korkeakoulutuksen ristiriitautuvuusmallinnus neljän puolueen kuntatason eduskuntavaalikannatuksen pohjalta (2011–2019).

4.3.2. Maatalousvaltaisuus

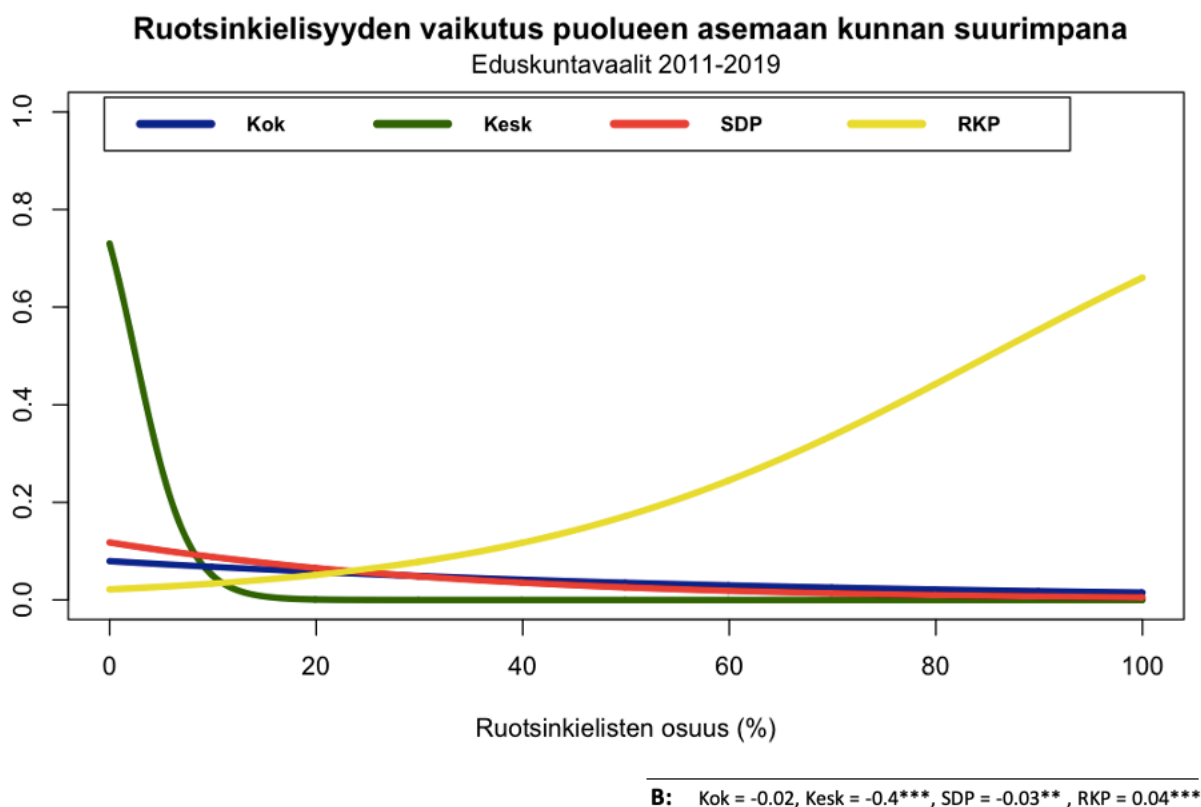
Toinen selkeä puoluejakolinja liittyy kunnan maatalousvaltaisuuteen. Kuvassa 2 on havainnollistettu maatalousvaltaisuuden vaikutusta suurimman puolueen asemaan. Matalan maatalousosuuden kunnissa ei näytä olevan muuttujan osalta selkeää dominoivaa puoluetta, mutta maatalouden osuuden noustessa keskustan ylivalta korostuu. Erityisesti maatalouden osuuden keskiarvoa (3.7%) korkeammilla arvoilla keskustan ylivalta muihin puolueisiin verrattuna on selkeä. Vakioitaessa muut muuttujat kokoomuksella ja SDP:llä on korkean maatalousvaltaisuuden kunnissa häviävän pieni todennäköisyys suurimpaan asemaan. Lisäksi RKP:n todennäköisyys läpi mallinnuksen on suhteellisen matala, joskaan maatalousvaltaisuus ei ollut RKP:n osalta tilastollisesti merkitsevä muuttuja. Maatalousvaltaisuus näyttää olevan selkeä elinkeinorakenteellinen jakolinja etenkin keskustan kannatuksen osalta.

Kuva 2: Maatalousvaltaisuuden ristiriitailottuvuus neljän puolueen kuntatason eduskuntavaalikannatuksen pohjalta (2011–2019)

4.3.3. Ruotsinkielisten osuus

Kielijakolinjaa on mallinnettu kuvassa 3. Kunnan ruotsinkielisten osuuden ollessa matala todennäköisyysmallin mukaisesti keskustan suurimman puoleen asema olisi todennäköisin. Tämä johtuu pitkälti siitä, että keskusta on suurin puolue yli 50 prosentissa Suomen kunnista eduskuntavaalien kannatustuloksiin pohjautuen. Ruotsinkielisten osuuden kasvaessa RKP:n asema vahvistuu ja puolueella on käytännössä hegemoninen asema vahvasti ruotsinkielisillä alueilla. Keskustan, kokoomuksen ja SDP:n todennäköisyys suurimpaan asemaan on erittäin pieni vahvasti ruotsinkielisillä alueilla, joskaan kokoomuksen mallin estimaatti ei ollut tilastollisesti merkitsevää.

Kuva 3: Ruotsinkielisyyden ristiriitauttavuus neljän puolueen kuntatason eduskuntavaalikannatuksen pohjalta (2011–2019)

4.4. Puoluekentän muutos – lineaarinen regressio

Puoluekentän muutosta tarkastellaan lineaarisella regressioanalyysillä vuosien 2007 ja 2019 eduskuntavaalien välisten kannatusmuutosten osalta. Aineiston selittäviä muuttujia tarkastellaan ainoastaan vuoden 2019 muuttujien arvoilla (pl. kannatusmuutos), sillä keskeistä on selvittää vuonna 2019 vallinnutta taustamuuttujien tasoa ja niiden vaikuttavuutta 2010-luvun nousijoiden

perussuomalaisten ja vihreiden kannatusmuutoksiin. Koska aineistoa on tarkasteltu vain 2019 vaalien osalta, sisältää se 308 havaintoyksikköä. Aineiston pienempi koko vaikuttaa osaltaan tilastolliseen tulkintaan, kuten estimaattien tilastollisten merkitsevyyksien arviointiin.

Taulukossa 3 on raportoitu perussuomalaisten ja vihreiden mallien muuttujat, kertoimet ja mallien selityksasteet. Perussuomalaisten kannatusta parhaiten selittävä yksittäinen rakennetekijä oli teollisuus- ja rakennustoiminnan korkea osuus. Missä kyseisen muuttujan osuus on korkea, siellä perussuomalaisten kannatusmuutoslisäys on suuri. Lisäksi tilastollisesti merkitsevästi vaikuttavimmat perussuomalaisten kannatuslisäystä nostavat tekijät ovat korkea keskituloisten osuus ja korkea työttömyysprosentti. Merkittävimpana laskevana tekijänä oli ruotsinkielisten korkea osuus, jonka selityksaste oli myös korkea. Perussuomalaisten positiivinen kannatusmuutos näytti siis tämän mallin mukaisesti tulevan pitkälti vahvasti suomenkielisiltä alueilta.

Vihreiden voimakkaimmat positiiviset kannatusmuutokset tulivat korkean koulutusosuuden ja voimakkaan muuttovoiton kunnista. Kannatusmuutosta laskevat tilastollisesti merkitsevät tekijät olivat sekä maatalouden että teollisuus- ja rakennustoiminnan korkea osuus. Selityksasteeltaan erityisesti teollisuus ja rakennustoiminnan osuudella oli laskevaa selittävää vaikutusta vihreiden kannatusosuuden muutokseen, eli korkean teollisuus- ja rakennustoiminnan osuuden alueilla vihreät eivät juurikaan keränneet kannatuslisäystä.

Taulukko 3: Perussuomalaisten ja vihreiden kannatusmuutokset 2007–2019: lineaarisen regressiomallin muuttujat, kertoimet ja mallin selitysaste.

	PS		VIHR	
	B	R ²	B	R ²
Ikärakenne				
Keski-ikä	-0.11		-0.007	
Eläkeläisten osuus	-0.08		-0.02	
Nuorten osuus	-0.15		0.1	
Tulonjako				
Keskitulo (/1000)	-0.14		0.04	
Pienituloiset	0.004		-0.04	
Keskituloiset	0.24*	0.013	0.02	
Suurituloiset	-0.05		0.03	
Koulutusaste				
Matala koulutus	0.001		-0.03	
Korkea koulutus	-0.16		0.11**	0.023
Aluerakenne				
Väkiluku (log)	0.17		0.24	
Väkiluvun muutos	0.11		0.26*	0.01
Ruotsinkielisten osuus	-0.18***	0.2	-0.02	
Elinkeinorakenne				
Työttömyysprosentti	0.61*	0.01	0.09	
Maatalous	-0.27		-0.17*	0.017
Teollisuus ja rakennus	0.35**	0.026	-0.26***	0.07

*<0.05. **<0.01. ***<0.001

Taulukossa maalatut arvot ovat kunkin puolueen estimaatin t-arvon ja mallin selitysasteen pohjalta merkittävimmät kannatusosuutta nostavat ja laskevat muuttujat

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu sosiodemografisten ja -ekonomisten tekijöiden vaikuttavuutta puolueiden kannatukseen kunnallisella tasolla 2010-luvun eduskuntavaalien tuloksiin pohjautuen. ”Vanhojen” yhteiskuntaluokkapuolueiden tai yhteiskuntaryhmäkannatukseen nojautuvien puolueiden osalta tarkasteltiin suurimman puolueen aseman selittäviä tekijöitä. 2010-luvun nousijoiden perussuomalaisten ja vihreiden osalta tarkasteltiin kannatusmuutokseen vaikuttavia tekijöitä. Tutkielma selvitti kunta-aineiston avulla puolueiden nykyisiä kannatuksellisia jakolinjoja.

Huolimatta tutkielman aineiston osittaisista vinoumista yksilötason aineistoihin nähden, aineistosta löydettiin varsin hyviä yhteiskunnallisia selittäviä tekijöitä selittämään puolueiden kannatustekijöitä ja poliittisia jakolinjoja.

Tarkasteltujen rakennetekijöiden osalta selkein jakolinja näyttää muodostuneen puolueista keskustan ja kokoomuksen välille. Suurimman puolueen asemaa tarkasteltaessa kokoomuksen vahvat alueet ovat asukasluvultaan runsaslukuisia ja korkean koulutus- ja tuloasteen kasvukeskuksia, kun taas keskusta on vahva matalan koulutuksen ja maatalousvaltaisuuden hallitsemassa muuttotappiokunnissa. Monilta osin kokoomuksen ja keskustan selittävät tekijät näyttäytyvät ristiriitautuvuutena. Nämä löydökset koulutus- ja tulotason vaikuttavuudesta kyseisten puolueiden kannatukseen ovat linjassa aiemmin tehdyn yksilöaineiston tutkimuksen kanssa 2000-luvun puoluevalintaan liittyen (Westinen 2016, 252–256; Paloheimo & Sundberg 2005, 174).

2010-luvun puoluevalintatutkimuksessa SDP:n on havaittu olleen suosittu erityisesti työntekijöiden ja vanhemman väestönosan keskuudessa (Westinen 2016, 252–256). Työntekijäluokkaan kuuluvien osuuden selittävyys puolueen asemaan näkyy tutkielman analyysissä välillisesti korkean teollisuus- ja rakennustoiminnan osuuden selittävyutenä. Lisäksi kunnan korkealla työttömyysprosentilla näytti olevan positiivisesti selittävä vaikutus SDP:n asemaan. Vahva positiivinen vaikutus SDP:n kannatukseen oli myös väkiluvulla, minkä perusteella SDP:n alueellisesti vahvat asemat eivät nojautu pieniin paikkakuntiin. Hieman yllättäen alueellisella aineistolla tarkasteltuna SDP:n suurimman puolueen aseman todennäköisyys oli suuri korkeasti koulutetuilla alueilla, mikä noudattelee vastakkaista linjaa yksilöaineiston havaintoihin verrattuna (mt. 254). Toisaalta SDP:n vahvat kannatusalueet nojautuvat pääosin korkean väkiluvun kuntiin, joissa on monesti keskimääräistä korkeampi koulutustaso, joten korkeakoulutuksen positiivinen vaikutus selittyy taustamuuttujien avulla. Lisäksi korkean koulutustason muuttujan estimaattikerroin oli suhteellisen vaatimaton, joten SDP:n suurinta asemaa selittävät tekijät linkittyvät ensisijaisesti väkirikkaille korkean työttömyysprosentin ja korkean teollisuus- ja rakennustoiminnan osuuden alueille.

RKP:n kannatuspohjassa on havaittavissa selkeä luokkapohjaisuus ja jakolinjat. Ruotsinkielisen alueen vaikutuksella oli merkittävä rooli puolueen asemaan. Toisaalta estimaattikerroin oli varsin vaatimaton, mikä johtunee ruotsinkielisten vinoutuneesta osuudesta maamme kunnissa. Lisäksi vahva positiivinen vaikutus puolueen asemaan oli korkealla koulutustasolla ja suurituloisten osuudella. RKP:n vahvoista kunnista on analyysin perusteella havaittavissa selkeä luokkapohjaisuus ja kielijakolinja, mikä on linjassa aiempien tutkimusten havaintojen kanssa (vrt. Westinen 2015;

Paloheimo ja Sundberg 2005, 169–201). Todennäköisyyttä suurimpaan asemaan lisäsivät myös kunnan korkea keskitulo, korkea väkiluku ja positiivinen väkiluvunmuutos.

Kokoomuksen ja RKP:n vahvat luokkapohjaisuuteen kytkeytyvät kannatukset näkyvät mallien rakentamisessa. Näiden puolueiden malleissa on selkeästi havaittavissa korkeaan sosioekonomiseen asemaan linkittyvä kannatuspohja. RKP:llä tärkein yksittäinen selittävä tekijä oli korkea ruotsinkielisten osuus. Keskustan malli on monimutkaisempi, mutta siellä voimakkaimpana selittävänä tekijänä näyttäytyy maatalousvaltaisuuden osuus. SDP:n mallissa on paljon selittäviä tekijöitä, mistä ei nouse keskustaan verrattuna yhtä selkeästi selittävää tekijää esiin. Keskustan ja SDP:n mallin monimutkaisuudessa ilmenee Sundbergin (2003, 55–58) havainto äänestäjäkunnan ja sosiaaliluokkarakenteen muutoksesta, mikä on omiaan näkynyt teollisuuden ja maatalouden parissa työskentelevän väestönosan supistumisena ja yleisenä keskiluokkaistumisena. Toisaalta Westinen (2015, 215) havaitsi sosiaaliluokan selittävän keskustaan kohdistuvaa puoluevalintaa selvästi enemmän arvopohjaisiin tekijöihin verrattuna, joten keskustan osalta monimutkainen malli on yllätys. Mallin tuloksiin ja erityisesti estimaattitarkkuuksiin tulee suhtautua tietyllä varauksella, sillä mallinnuksessa ei käytetty objektiivista mittaria mittaamaan mallin sopivuutta (R^2 selityksasteen tapaisesti), koska logistiselle regressioanalyysille on kiistanalaisia määritelmiä selityksasteen osalta.

Perussuomalaisten ja vihreiden kannatuslisäykset eivät noudattele kovin selkeää yhteiskunnallista perustaa. Perussuomalaisten suurin kannatusmuutos vuosien 2007 ja 2019 välillä tuli vahvan teollisuus- ja rakennustoiminnan sekä korkean työttömyyden alueilta, mikä on yhteneväistä Toivosen (2011) havaintojen kanssa. Aiemmassa yksilöaineistojen tutkimuskirjallisuudessa havaittua puolueen suosiota matalasti koulutettujen ja nuorten keskuudessa (Westinen 2016, 253; ks. myös Borg 2012, 195; Suhonen 2011) ei löytynyt kunnallisen tarkastelun osalta. Verrattuna ”vanhempiin” puolueisiin perussuomalaisten kannatusnousun tausta ei linkity kunnallisella tarkastelulla selkeästi monelle eri yhteiskunnalliselle muuttujalle.

Vihreiden nousuun vaikutti positiivisesti voimakkaimmin korkean koulutusasteen osuus kunnissa. Lisäksi positiivisella väkiluvunmuutoksella oli tilastollisesti merkitsevä vaikutus kannatusosuuden muutokseen. Voimakkaat negatiiviset selittävyudet havaittiin elinkeinorakenteellisilla muuttujilla (maatalousvaltaisuus, teollisuus- ja rakennustoiminnan osuus), mikä kertonee siitä, että vihreiden kannatuspohja ei nojaa ammattiasematekijöihin. Nämä tulokset ovat yhteneväisiä Westisen (2016, 252–256) havaintoihin vihreiden tyypillisestä korkeakoulutetusta kaupunkilaisäänestäjästä.

Poliittinen kenttä on ollut muutoksessa 2000-luvulla. Puoluevalinnassa on yhä enemmän nousut esiin poliittisen ilmapiirin muutos ja erityisesti kulttuurisen ulottuvuuden nousu. Poliittiselle agendalle on integroitunut uusia asiakysymyksiä (maahanmuutto, EU-integraatio, ympäristökysymykset), jotka ovat näkyneet erityisesti uusien puolueiden asiakysymyksissä ekonomisen profiilin korostamisen sijaan (Bornschiefer ym. 2006, 949–950). Tämän tutkielman tuloksiin pohjautuen voidaan todeta, että puoluevalinnassa näyttäytyy kuitenkin vielä yhteiskunnallisia jakolinjoja. Selkeimmät jakolinjat näkyvät koulutus-, elinkeino- ja kielirakenteessa. Lisäksi väkiluku näyttäytyy ristiriitaisuutena, mikä ilmentää aiemmissä tutkimuksissa havaittua alueellisen jakolinjan merkittävyyttä maamme puoluejärjestelmässä (ks. esim. Caramani 2004, 92–93).

Toisaalta on huomioitava, että sosiorakenteelliset tekijät eivät selitä tyhjentävästi puolueiden kannatusta. Tämän tutkielman menetelmissä ei päästy testaamaan selitystekijöiden tarkkaa selitystasetta, mutta esimerkiksi Erssonin ja Lanen (1999, 118) tutkimuksen mukaan Suomessa sosiorakenteellisten tekijöiden selittävyys on ollut noin 40 prosenttia puolueiden kannatustuloksista. Puoluekannatuksen ja puoluekentän tilastollinen mallinnus on myös sikäli haastavaa, että esimerkiksi poliittista kulttuuria ja yksilöllisiä äänestyspäätöksiä on erittäin vaikeaa mallintaa. Näillä tekijöillä on myös selkeää vaikutusta puoluevalintaan. Westinen (2015, 215) havaitsi 2000-luvun alun aineistoihin pohjautuen sosiaaliluokan ja arvo- ja asennepohjaisuuden yhteensä selittävän Suomessa puoluevalintaa keskimäärin vain 27 prosenttia.

Gallagher, Laver ja Mair ovat esittäneet neljä pääasiallista syytä jakolinjojen pysyvyydelle. Jakolinjat koskettavat ihmisiä, kun ne jakautuvat oikeiden ja olemassa olevien asioiden mukaisesti. Käytännössä siis niin kauan kuin esimerkiksi työläiset kokevat, että heillä on työnantajapuolta kohtaan intressijako, jakolinja tulee säilymään. Toiseksi jakolinjoja ylläpitää äänestäjien mobilisoituneisuus ja olemassa olevien asiakysymysten keskeisyys. Kolmanneksi nykyinen puoluesysteemi ja jakolinjat ovat organisoituneet ja niitä on siten helpompaa ylläpitää. Neljänneksi puolueorganisaatioiden levittäytyminen ja politisoituminen levittävät jakolinjaa myös perinteisen puolue toiminnan ulkopuolelle. (Gallagher ym. 2006, 272.) Tutkielman tuloksiin pohjautuen jakolinjat näyttävät pysyvän vielä vahvasti vanhojen ristiriitaisuuksien mukaisina. Vaikka puolueet ovat osin tulleet varovaisiksi väestöryhmäidentifikaation korostamisessa, kannatuksellisesti puolueet nojaavat ohjelmissaan yhä vahvasti niihin (Westinen 2016, 267). Tutkielman selittävät löydökset useamman puolueen kohdalla kertovat suomalaiselle puoluekentälle tyypillisestä hajaantuneesta puoluejärjestelmästä ja selkeästi dominoivan puolueen puuttumisesta (vrt. Karvonen

2014, 18). Keskittyneessä puoluejärjestelmässä tämän tutkielman kunta-aineiston sosiodemografisten tekijöiden tarkastelunäkökulma ei todennäköisesti löytäisi selittäviä tekijöitä useamman puolueen kohdalla.

Alueellisen aineiston vahvuutena on rekistereistä saatu luotettava tieto taustamuuttujista. Toisaalta kunta-aineistoa tarkasteltaessa päättely jää varsin yleiselle tasolle, minkä vuoksi tutkielman tuloksista on hankalampaa esittää yleistettäviä tuloksia koskemaan yksilötason puoluevalintaa. Ongelmana tutkielman alueellisessa analyysissä oli myös jokaisen kunnan käsittely samanarvoisena havaintoyksikkönä. Jatkotutkimusaiheena voisikin toimia kuntien jakaminen alueen tai väkiluvun mukaisesti erillisiksi aineistoiksi. Tarkasteltavana näkökulmana voisi toimia puolueiden alueellisen kannatuksen selittävyys 1960-luvulta lähtien, jolloin vertailtaisiin pidempää aikajaksoa. Lisäksi erilaiset rekisteriaineistot mahdollistavat nykyisin ison datan keräämisen, jolloin saataisiin luotettavampaa tietoa puoluekannatuksesta ja eri väestöryhmien välisistä jakolinjoista. Toisena vaihtoehtona on tutkia yksilötason aineistoilla arvopohjaisia tekijöitä ja jakaa tämä aineisto kunta-aineistoiksi vastaajan asuinpaikan mukaisesti. Tällöin olisi mahdollista tutkia alueiden arvopohjaisia eroavaisuuksia puoluekannatusten selittäjänä.

LÄHDELUETTELO

Primääriaineisto

Tilastokeskus 2018. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Asuntokuntien tulot ja tulojen rakenne muuttujina Vuosi, Kunta ja tiedot 2006,2010,2014 ja 2017 (Käytettävissä oleva rahatulo kulutusyksikköä kohden, keskiarvo). Luettavissa:

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_tul_tjt_asuntokuntien/statfin_tjt_pxt_118w.px/ . Luettu 30.12.2019

Tilastokeskus 2018. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Asuntoväestö tulokymmenyksittäin ja kunnittain muuttujina kunta, vuosi, tulokymmenys ja tiedot 2006, 2010, 2014 ja 2017 (Tulokymmenykseen kuuluvan väestön osuus, %). Luettavissa

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_tul_tjt_henkiloiden/statfin_tjt_pxt_12hh.px/ . Luettu 30.12.2019

Tilastokeskus 2018. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Tunnuslukuja väestöstä alueittain muuttujina alue, tiedot ja vuosi 2006,2010,2014 ja 2018 (65 vuotta täyttäneiden osuus, %, väestö 31.12., keski-ikä (molemmat sukupuolet), väkiluvun muutos %, ruotsinkielisten osuus, %).

Luettavissa

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_vaerak/statfin_vaerak_pxt_11ra.px/ . Luettu 30.12.2019

Tilastokeskus 2018. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Työlliset muuttujina alue, toimiala, sukupuoli, vuosi ja tiedot 2006, 2010, 2014, 2017 (Maatalous, metsätalous ja kalatalous, teollisuus, rakentaminen). Luettavissa

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_tyokay/statfin_tyokay_pxt_115i.px/ . Luettu 30.12.2019

Tilastokeskus 2018. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Väestö muuttujina alue, pääasiallinen toiminta, sukupuoli, ikä, vuosi ja tiedot 2006, 2010, 2014 ja 2018 (Työttömien lkm 31.12).

Luettavissa

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_tyokay/statfin_tyokay_pxt_115b.px/ . Luettu 30.12.2019

Tilastokeskus 2018. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Väestö 31.12 muuttujina alue, ikä, sukupuoli, vuosi ja tiedot 2006, 2010, 2014 ja 2018 (ikäluokat 18-29). Luettavissa

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_vaerak/statfin_vaerak_pxt_11re.px/ . Luettu 30.12.2019

Tilastokeskus 2018. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. 15 vuotta täyttänyt väestö koulutusasteen, kunnan, sukupuolen ja ikäryhmän mukaan muuttujina vuosi, alue, ikä, sukupuoli, koulutusaste ja tiedot 2006, 2010, 2014 ja 2018. Luettavissa

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_kou_vkour/statfin_vkour_pxt_12bq.px/ . Luettu 30.12.2019

Kirjallisuus

Allardt, Erik, Pesonen, Pertti (1967), "Cleavages in Finnish politics". Teoksessa Lipset, Seymour M, Rokkan, Stein. *Party System and Voter Alignments*, New York: The Free, 325–366.

Arter, David (2008), *Scandinavian Politics Today*. Manchester: Manchester University Press. Saatavissa <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=1069465> . Luettu 5.3.2020.

Bartolini, Stefano, Mair, Peter (2007), *Identity, competition and electoral availability: the stabilization of European electorates 1889–1985*, Colchester: ECPR Press

Borg, Sami (2012), "Perussuomalaiset". Teoksessa Borg, Sami (toim.), *Muutovaalit 2011*. Helsinki: Oikeusministeriö, 191–210. Saatavissa http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76355/omso_16_2012_muutosvaalit_2011_352_s.pdf . Luettu 6.2.2020

Borg, Sami (2018), *Kuntavaalitutkimus 2017*. Kaks – Kunnallisan kehittämissäätiö. Saatavissa https://kaks.fi/wp-content/uploads/2018/04/tutkimusjulkaisu_kuntavaalitutkimus-2017.pdf . Luettu 25.4.2020

Bornschiefer, Simon, Dolezal, Martin, Grande, Edgar, Frey, Timotheos, Kriesi, Hanspeter, Lachat, Romain (2006), "Globalization and the transformation of the national political space: Six European countries compared". *European Journal of Political Research* (45): 921–956. Saatavissa <http://web.b.ebscohost.com.libproxy.tuni.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=de2748c8-8820-4ef1-b38f-3a610c42c766%40pdc-v-sessmgr02> . Luettu 5.3.2020

Caramani, Daniele (2004), *The nationalization of politics: The formation of national electorates and party systems in western Europe*. Cambridge: Cambridge University Press . Saatavissa <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=256687> . Luettu 8.3.2020

Ersson, Svante O., Lane, Jan-Erik (1987), *Politics and society in Western Europe*. London: Sage. 1. painos.

Ersson, Svante O., Lane, Jan-Erik (1999), *Politics and society in Western Europe*. London: Sage. 4. painos. Saatavissa <http://web.a.ebscohost.com.libproxy.tuni.fi/ehost/ebookviewer/ebook/bmx1YmtfXzMwOTgxNF9fQU41?sid=70b86069-595a-4065-ab26-80d3ecf3b0a4@sdc-v-sessmgr02&vid=0&format=EB&rid=1> . Luettu 6.3.2020

Gallagher, Michael, Laver, Michael, Mair, Peter (2006), *Representative Government in Modern Europe - Institutions, Parties and Governments*. New York: McGraw-Hill Companies.

Grande, Edgar, Kriesi, Hanspeter (2012), "The transformative power of globalization and the structure of political conflict in Western Europe". Teoksessa Dolezal, Martin, Grande, Edgar, Helbling, Marc, Hutter, Swen, Höglinger, Dominic, Kriesi, Hanspeter, Wuest, Bruno. *Political Conflict in Western Europe*. Edinburgh: Cambridge University Press. Saatavissa <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=989082> . Luettu 5.3.2020

- Grönlund, Kimmo, Paloheimo, Heikki, Sundberg, Jan, Sänkiaho, Risto, Wass, Hanna (2005), ”Kiinnittyminen politiikkaan”. Teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Helsinki: WSOY, 88–118.
- Grönlund, Kimmo, Westinen, Jussi (2012), ”Puoluevalinta”. Teoksessa Borg, Sami (toim.) *Muutovaalit 2011*. Helsinki: Oikeusministeriö, 156–187. Saatavissa http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76355/omso_16_2012_muutosvaalit_2011_352_s.pdf . Luettu 6.2.2020
- Inglehart, Ronald (1977), *The silent revolution. Changing values and political styles among Western publics*. Princeton: Princeton University Press
- Karvonen, Lauri (2014), *Parties, governments and voters in Finland: Politics under fundamental and societal transformation*. Colchester: ECPR.
- Knutsen, Oddbjorn (2010) “The Regional Cleavage in Western Europe: Can social composition, value orientations and territorial identities explain the impact of region on party choice?”, *West European Politics* (33): 553–585. Saatavissa <https://www.tandfonline.com.libproxy.tuni.fi/doi/pdf/10.1080/01402381003654577?needAccess=true> Luettu 10.3.2020.
- Laakso, Markku, Taagper, Rein (1979). “ “Effective” Number of Parties: A Measure with Application to West Europe”. *Comparative Political Studies*. 12 (1): 3–27. Saatavissa <https://escholarship.org/uc/item/703827nv> . Luettu 27.3.2020
- Lipset, Seymour M. (1970), *Revolution and counterrevolution: change and persistence in social structures*. Garden City, N.Y.: Doubleday
- Ljiphart, Arendt (1984), *Democracies: Patterns of Majoritarian and Consensus Government in Twenty-one Countries*. New Haven: Yale University Press
- Ljiphart, Arendt (2012), *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries* . Yale: University Press / New Haven & London. 2. painos. Saatavissa <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=3421026> . Luettu 6.3.2020
- Mair, Peter (1997), *Party system change: approaches and interpretations*. Oxford: Clarendon Press
- Mickelsson, Rauli (2007), *Suomen puolueet. Historia, muutos, nykypäivä*. Tampere: Vastapaino
- Nousiainen, Jaakko (1998), *Suomen poliittinen järjestelmä*. Porvoo: WSOY.
- Paloheimo, Heikki, Sundberg, Jan (2005), ”Puoluevalinnan perusteet”. Teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Porvoo: WSOY, 169–201.
- Paloheimo, Heikki (2008), ”Ideologiat ja ristiriitaisuudet”. Teoksessa Paloheimo, Heikki, Raunio, Tapio (toim.), *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*. Helsinki: Sanoma Pro OY, 27–60.
- Panbianco, Angelo (1988), *Political parties: Organization and Power*. New York: Cambridge University Press.

Pedersen, Morgens N. (1979), "The Dynamics of European Party Systems: Changing Patterns of Electoral Volatility", *European Journal of Political Research*, 7/1: 1–26. Saatavissa <http://janda.org/c24/Readings/Pedersen/Pedersen.htm> . Luettu 10.3.2020

Rae, Douglas W., Taylor, Michael (1970), *The analysis of political cleavages*. New Haven: Yale U.P.

Rantala, Onni (1964), *Suomen poliittisten alueiden levinneisyys 1907-1958*. Helsinki.

Rokkan, Stein (1970), *Citizens, Elections, Parties. Approaches to the comparative study of the processes of development*. Oslo: Universitetsforlaget.

Rokkan, Stein (1987), *Stat, najson, klasse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Suhonen, Pertti (2011), "Mistä perussuomalaiset tulevat?". Teoksessa Wiberg, Matti (toim.) *Populismi: Kriittinen arvio*. Helsinki: Edita, 61–81.

Sundberg, Jan (2003), *Parties as organized actors – the transformation of the Scandinavian three front parties*. Helsinki: Suomen tiedeseura.

Toivonen, Timo (2011), "Perussuomalaisten nousun taustoista". Teoksessa Wiberg, Matti (toim.) *Populismi: Kriittinen arvio*. Helsinki: Edita, 82–93.

Westinen, Jussi (2015), *Cleavages in Contemporary Finland: A study of Party-Voter ties*. Turku: Åbo Akademi University Press. Saatavissa https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/117547/westinen_jussi.pdf?sequence=2&isAllowed=y . Luettu 20.1.2020

Westinen, Jussi (2016), "Puoluevalinta Suomessa 2000-luvulla". Teoksessa Grönlund, Kimmo, Wass, Hanna (toim.) *Poliittisen osallistumisen eriytyminen – Eduskuntavaalitutkimus 2015*. Helsinki: Oikeusministeriö, 249–273. Saatavissa https://www.vaalitutkimus.fi/documents/Eduskuntavaalitutkimus_2015.pdf Luettu 6.2.2020

Verkkolähteet

Kuntaliitto (2019). *Suomen kaupungit ja kunnat. Kaupunkien ja kuntien lukumäärä*. Saatavissa <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/kaupunkien-ja-kuntien-lukumaarat-ja-vaestotiedot> . Luettu 15.4.2020

Liitteet

Muuttujaluettelo (suluissa vuodet, joilta tunnusluvut ovat peräisin)

Yksittäinen Suomen kunta

Eduskuntapuolueiden kannatusosuudet (%) vaaleissa 2007, 2011, 2015, 2019

Kannatusosuuteen pohjautuva suurin puolue. Luokiteltu muuttuja, arvot ”Kok, Kesk, SDP, PS, RKP, Vihr, KD, Vas”.

- Perussuomalaisten ja vihreiden kannatusmuutos (2019 tulos – 2007 tulos)

Eläkeläisväestön osuus (%) kunnan väkiluvusta. (2006, 2010, 2014, 2018)

Kunnan keski-ikä (2006, 2010, 2014, 2018)

Tulonjako (2006, 2010, 2014, 2017):

- Pienituloiset = tulodesiileihin 1-3 kuuluvien %-osuus
- Keskituloiset = tulodesiileihin 4-7 kuuluvien %-osuus
- Suurituloiset = tulodesiileihin 8-10 kuuluvien %-osuus

Asuntoväestön käytettävissä oleva keskitulo (/ 1000 euroa) (2006, 2010, 2014, 2017)

Kunnan väkiluku (2006, 2010, 2014, 2018)

Väkiluvunmuutos (%) (2006, 2010, 2014, 2018)

18–29 vuotiaiden osuus väestöstä (2006, 2010, 2014, 2018)

- Laskettu 18–29 vuotiaiden absoluuttinen määrä / väkiluku.

Koulutustaso (2006, 2010, 2014, 2018)

- Perusasteen käyneiden %-osuus
- Toisen asteen koulutuksen käyneiden %-osuus
- Alemman korkeakoulutuksen käyneiden %-osuus
- Ylemmän korkeakoulutuksen käyneiden %-osuus
- Matala koulutus = perusaste + toinen aste
- Korkea koulutus = alempi korkeakoulu + ylempi korkeakoulu

Työttömyysprosentti (työttömät / väkiluku) (2006, 2010, 2014, 2018 (ennakkotieto))

Ruotsinkielisten osuus (2006, 2010, 2014, 2018)

Elinkeinorakenne (2007, 2010, 2014, 2017)

- Teollisuus ja rakennustoiminnassa työskennelleiden osuus työllisistä
- Maa- ja metsätaloustyöllisten osuus työllisistä